

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง "การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนที่มีความก้าวหน้าด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น" นี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยของครูที่ทำหน้าที่สอนภาษาไทยและการปฏิบัติด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าว โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษา

1. ความสำคัญของการสอนภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษา
2. จุดประสงค์ทั่วไปของการสอนภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษา
3. จุดประสงค์เฉพาะของการสอนภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
4. โครงสร้างเนื้อหากลุ่มทักษะภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
5. การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
6. องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย
7. พฤติกรรมของครูในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย

ตอนที่ 2 การบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษา

1. ความหมายของการบริหารงานวิชาการ
2. ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ
3. พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารงานวิชาการ

รายละเอียดตามหัวข้อดังกล่าว ผู้วิจัยจะได้นำเสนอในลำดับต่อไป

การเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษา

1. ความสำคัญของการสอนภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษา

มนุษย์ เป็นสัตว์สังคมชอบอยู่ร่วมกัน เป็นคณะ ในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ทุกชาติทุกสังคมจำเป็นต้องมีการถ่ายทอดภาษาอันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจากชนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ชนชาติไทย เป็นชนชาติที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน มีภาษาของตนเอง คือภาษาไทย ดังนั้นคนไทยทุกคนจึงมีหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมภาษาไทยให้สืบต่อ เนื่องตลอดไป เพื่อแสดงถึงความผูกพันในการ เป็นคนไทย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชนิพนธ์ เกี่ยวกับ ความสำคัญของภาษา ไว้ดังนี้ (อ้างถึงใน หะอม โปษะกฤษณะ 2527: 280)

ภาษา เป็น เครื่องผูกพันมนุษย์ต่อมนุษย์ แน่นแน่น เสียยิ่งกว่าสิ่งอื่น และไม่มีสิ่งใดที่จะทำให้ คนรู้สึก เป็นพวกเดียวกันดีไปกว่าการพูดภาษา เดียวกัน รัฐบาลทั้งปวงย่อมรู้ในข้อนี้อยู่ดี เพราะฉะนั้น รัฐบาลใดที่ต้องปกครองชนต่างชาติต่างภาษา จึงต้องพยายามตั้งโรงเรียน และออกบัญญัติบังคับให้ชนต่างภาษา เรียนภาษา ของผู้ปกครอง แต่ความคิด เห็น เช่นนี้มีใช้ จะสำเร็จตามปรารถนาของ รัฐบาล เสมอ ก็หา มิได้ แต่ถ้ายังจัดการแปลงภาษาไทย ไม่ สำเร็จอยู่ ครามใดก็ แปลว่า ผู้พูดภาษากับผู้ปกครองนั้นยังไม่ เชื่อ อยู่ ครามนั้น และจะ ยัง เรียกว่า เป็นชาติ เดียวกับมหาชนพื้น เมืองไม่ได้ อยู่ ครามนั้น ภาษา เป็น สิ่งฝักใฝ่ใจมนุษย์ แน่นแน่นยิ่งกว่าสิ่งอื่น

จากพระราชนิพนธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ภาษาไทยมีความสำคัญต่อความเป็นชาติไทย อย่างยิ่ง ดังนั้นคนไทยทุกคนจึงต้องช่วยกันอนุรักษ์ภาษาไทย เพื่อถ่ายทอดให้ชนรุ่นหลังและแสดงถึง ความเป็นคนไทยตลอดไป โรงเรียนประถมศึกษา เป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญในการรับผิดชอบ ถ่ายทอดภาษาไทยให้แก่พล เมืองของชาติ เพราะคนไทยทุกคนที่เกิดบนผืนแผ่นดินไทยต้อง เข้า เรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งถือ เป็นการศึกษาภาคบังคับที่รัฐจัดให้พลเมืองทุกคน นอกจากภาษาไทย จะมีความสำคัญที่แสดงถึงความเป็นชาติไทยแล้ว ภาษาไทยยังมีความสำคัญต่อคนไทย ในแง่ที่เป็น เครื่องมือชนิดหนึ่งของคนไทย ดังที่ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2527: 79) ได้กล่าวไว้ว่า "ภาษาไทย เป็น เครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ เพิ่มพูนสติปัญญา ถ้าหากเยาวชนไทยของเราไม่สามารถใช้ ภาษาไทย เป็น เครื่องมือเพิ่มพูนสติปัญญาอย่างฉลาดแล้ว เขาก็จะสูญเสีย โอกาสไปอย่างน่าเสียดาย" นอกจากนี้ บันลือ พฤกษ์วัน (2523: 8) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาไทยไว้เพิ่มเติม ว่า "ภาษาไทย เป็นกุญแจทองที่จะไขไปสู่การเรียนรู้และการร่วมกิจกรรมทั้งปวงของคนไทยด้วยกัน"

ด้วยเหตุผลดังกล่าวโรงเรียนประถมศึกษาจึงต้องทำหน้าที่ถ่ายทอดภาษาไทยแก่พลเมืองไทยเพื่อให้คนไทยทุกคนสามารถใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างคนไทยด้วยกัน รัฐบาลทุกสมัยได้ถือเป็นนโยบายที่สำคัญที่จะจัดการศึกษาให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจภาษาไทย โดยเฉพาะในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ได้กำหนดส่วนที่เกี่ยวกับภาษาไทยไว้ว่า "ให้ประชาชนชาวไทยทุกคนสามารถใช้ภาษาได้เป็นอย่างดี เพื่อประโยชน์ในการติดต่อทำความเข้าใจกันและประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต และการศึกษาในระดับประถมศึกษามุ่งให้ผู้เรียนคงสภาพการอ่านออกเขียนได้ ซึ่งแผนการศึกษาดังกล่าวได้ระบุนโยบายละเอียดดังนี้

หมวด 1 ข้อ 8

"ให้มีความสามารถในการติดต่อทำความเข้าใจและร่วมมือซึ่งกันและกัน รู้จักแสวงหาความจริง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหาและข้อขัดแย้งด้วยสติปัญญาและโดยสันติวิธี"

หมวด 2 ข้อ 13

"รัฐพึงจัดการศึกษาให้ประชาชนชาวไทยทุกคนสามารถใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดีในการติดต่อทำความเข้าใจกัน"

หมวด 3 ข้อ 31

"การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐานและให้สามารถคงสภาพอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณได้"

ในปัจจุบันรัฐบาลได้จัดการศึกษาภาคบังคับซึ่งถือเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาในระดับนี้อย่างทั่วถึง และคนไทยทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้ภาษาไทยโดยได้กำหนดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวได้จัดทำขึ้นเพื่อสนองต่อเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

2. จุดประสงค์ทั่วไปของการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา

เนื่องจากภาษาไทยมีความสำคัญต่อคนไทยดังที่กล่าวมาแล้ว หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จึงได้บรรจุวิชาภาษาไทยไว้ในกลุ่มวิชาทักษะ เพราะวิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่

ต้องอาศัยการฝึกฝน เพื่อให้เกิดทักษะในการนำไปใช้ เป็น เครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ดังนั้น เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนภาษาไทยหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จึงได้วางจุดประสงค์ของการสอนภาษาไทยไว้ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ 2530:

1)

1. ให้มีพัฒนาการทางภาษาในด้านการฟัง พูด อ่าน และ เขียน
2. ให้มีทักษะในการฟัง พูด อ่าน และ เขียน โดยมีความรู้ความเข้าใจใน: หลักเกณฑ์อื่น เป็นพื้นฐานของการ เรียนภาษา
3. ให้สามารถใช้ภาษาติดต่อสื่อสาร ทั้งการรับรู้และการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล
4. ให้เข้าใจและสามารถใช้ภาษาได้ถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล ตลอดจนสามารถใช้ภาษาในเชิงสร้างสรรค์ได้
5. ให้มีนิสัยรักการอ่าน รู้จักเลือกหนังสืออ่านและใช้เวลาว่างในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือ สื่อมวลชนและแหล่งความรู้ต่าง ๆ
6. ให้สามารถใช้ผลจากการเรียนภาษาไทยมาช่วยในการคิด การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และวินิจฉัย เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลการโฆษณาชวนเชื่อใด ๆ
7. ให้มีความรู้ความ เข้าใจและ เจตคติที่ถูกต้องต่อการ เรียนภาษาและวรรณคดี ในแง่ที่เป็นวัฒนธรรมประจำชาติและในแง่ที่สร้าง เสริมความมั่งคั่งงามของชีวิต

จากจุดประสงค์ดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า หลักสูตรมุ่ง เน้นให้นัก เรียนมีทักษะ ในการ เข้าใจภาษาและการใช้ภาษา เพื่อที่จะใช้ เป็น เครื่องมือในการ เรียนรู้และใช้สื่อสารใน ชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังมีความภาคภูมิใจในภาษาไทยซึ่งเป็นมรดกที่สำคัญของ ชาติ

3. จุดประสงค์เฉพาะของการสอนภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จากจุดประสงค์ทั่วไปของการ เรียนการสอนภาษาไทยในชั้นประถมศึกษา จะ เห็น ได้ว่า เป็นจุดประสงค์อย่างกว้าง ๆ ซึ่งคนไทยทุกคนที่ผ่านการศึกษภาคบังคับจำเป็น ต้อง เรียนรู้ เนื่องจากการ เรียนการสอนภาษาไทยได้จัดเนื้อหาแบ่งตามระดับชั้น และยังสามารถ กำหนด จุดประสงค์ เฉพาะในแต่ละชั้นขึ้น เพื่อให้ เหมาะสมตามวัยและพัฒนาการที่ต่าง ต่าง ของนักเรียนในชั้นนั้น ๆ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ถือเป็นชั้นสูงสุดของการศึกษาภาคบังคับ ดังนั้นหลักสูตรจึงคาดหวังว่า เมื่อนักเรียน

ได้เรียนจบจากชั้นดังกล่าวแล้วจะ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ คงสภาพการอ่านออกเขียนได้ ใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการสอนภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจุดประสงค์เฉพาะดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ 2526: 9)

1. การฟัง

- 1.1 ผู้เรียนสามารถ เก็บใจความสำคัญของ เรื่องที่ฟังได้
- 1.2 สามารถ เล่า เรื่องที่ฟังได้ถูกต้อง
- 1.3 สามารถแสดงความคิดเห็นสนับสนุนหรือขัดแย้งอย่างสุภาพได้
- 1.4 รู้จักใช้ความคิดวินิจฉัย เรื่องที่ฟัง เพื่อให้ทราบเจตนาของผู้พูด
- 1.5 สามารถนำสิ่งที่ฟังไปใช้ประโยชน์ได้

2. การพูด

- 2.1 รู้จักพูดน้ำเสียงและถ้อยคำที่สุภาพชัดเจน เหมาะสมกับสถานการณ์และบุคคล
- 2.2 มีมารยาทและรู้ระเบียบในการพูด
- 2.3 มีบุคลิกภาพที่ดีในการพูด
- 2.4 สามารถพูดแสดงความคิดและให้เหตุผลได้
- 2.5 สามารถ เข้าร่วมกิจกรรมการพูดด้วยความมั่นใจ สนุกสนานและพูดได้อย่างถูกต้องคล่องแคล่ว

3. การอ่าน

- 3.1 สามารถอ่านได้ชัดเจน ถูกต้องคล่องแคล่วและรวดเร็ว
- 3.2 สามารถจับใจความและรู้รหัสไวยากรณ์ของข้อความที่อ่านได้
- 3.3 มีนิสัยรักการอ่านและใช้การอ่านให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต
- 3.4 สามารถใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์ เรื่องที่อ่านได้
- 3.5 รู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยการอ่านจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ

4. การเขียน

- 4.1 สามารถเขียนสะกดคำได้ถูกต้องรวดเร็ว
- 4.2 สามารถเขียนลายมืออ่านง่าย เป็นระเบียบ

- 4.3 สามารถเขียนแสดงความรู้ลึกนึกคิดตามความคิด เห็นวิพากษ์วิจารณ์
อย่างมีวิจารณ์ญาณ
- 4.4 สามารถเขียนตามรูปแบบต่าง ๆ ได้
- 4.5 สามารถนำความรู้และทักษะการ เขียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
อย่างเหมาะสม

จุดประสงค์การสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังกล่าวข้างต้น มุ่งเน้นให้
นักเรียนมีความรู้ความสามารถด้านทักษะการ เข้าใจภาษาและการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องการให้ผู้เรียน
คงสภาพการอ่านออก เขียนได้ และในชั้นเรียนดังกล่าวเป็นชั้นสูงสุดของการศึกษาภาคบังคับ ดังนั้น
ทุกคนที่ผ่านการศึกษาระดับชั้นนี้จะต้องสามารถนำภาษาไทยไปใช้ในการดำรงชีวิตได้

4. โครงสร้าง เนื้อหากลุ่มทักษะภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โครงสร้าง เนื้อหากลุ่มทักษะภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
จะแบ่งลักษณะ เนื้อหาออกเป็นทักษะ 4 ทักษะ คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ทั้งนี้
หลักสูตรได้แบ่ง เนื้อหาโดย เรียงลำดับความยากง่าย เพื่อให้ เหมาะสมกับวัยของนักเรียนโดยแบ่ง
แยกตามช่วงระดับชั้นออกเป็น 3 ช่วง คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4
และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 สำหรับ เนื้อหาของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นั้น จะอยู่ในช่วงชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 ซึ่งมีรายละเอียดแยกตามทักษะต่าง ๆ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ
กรมวิชาการ 2530: 29 - 43)

1. การฟัง

- 1.1 ความพร้อมเพื่อรับบทเรียนใหม่
- 1.2 มารยาทในการฟัง
- 1.3 การฟังจากบุคคลและจากกิจกรรม การแสดง
- 1.4 การใช้ความคิดในการฟัง
- 1.5 การฟังข่าวและ เหตุการณ์ทั้ง เรื่องใกล้ตัวและไกลตัว
- 1.6 การฟังคำอธิบายต่าง ๆ
- 1.7 ความซาบซึ้งในคุณค่าของสิ่งที่ได้ฟัง
- 1.8 การฟังสิ่งบันเทิงและการ เล่น เพื่อส่งเสริมการฟัง

2. การพูด

- 2.1 การเตรียมความพร้อมเพื่อการพูดอย่างถูกต้องหลักเกณฑ์
- 2.2 มารยาทและบุคลิกภาพในการพูด
- 2.3 การลำดับความคิดในการพูดประเภทต่าง ๆ
- 2.4 การใช้ภาษาเพื่อมนุษยสัมพันธ์และธุรกิจการงาน
- 2.5 สิ่งบันเทิงและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ภาษา

3. การอ่าน

- 3.1 ทบทวนพื้นฐานความรู้และทักษะเดิม
- 3.2 การอ่านออกเสียง
- 3.3 การอ่านในใจ
- 3.4 ประมวลคำ
- 3.5 ข้อปฏิบัติในการใช้ห้องสมุด
- 3.6 การอ่านในยามว่าง

4. การเขียน

- 4.1 ทบทวนทักษะในการเขียน
- 4.2 ความรู้และลำดับขั้นในการเขียน
- 4.3 การเพิ่มพูนทักษะในการเขียน
- 4.4 การใช้แหล่งวิทยาการ เช่น ศูนย์สนใจการอ่าน มุมหนังสือ ห้องสมุด
โรงละคร โรงหุ่น ฯลฯ เพื่อการเขียน
- 4.5 การใช้ประมวลคำและพจนานุกรม

โครงสร้างเนื้อหาในกลุ่มทักษะภาษาไทยดังกล่าวข้างต้น เนื้อหาส่วนใหญ่เน้นมาจากประสบการณ์ของนักเรียนที่ได้พบเห็นในชีวิตจริง ทั้งนี้หลักสูตรต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้และมีทักษะการเข้าใจภาษาและการใช้ภาษาโดยการศึกษาจากประสบการณ์ตรงในชีวิตประจำวันของนักเรียน สุชาติ วิทยุณี (2526: 61-62) และ อัจฉรา ชิวพันธ์ (2531: 15-17) ได้กล่าวถึงลักษณะเนื้อหาของหลักสูตรภาษาไทยในระดับประถมศึกษาไว้อย่างสอดคล้องกันพอสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนการสอนไม่แบ่งออกจากกันเด็ดขาดเหมือนกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ แต่จัดเนื้อหาบางเรื่องให้นักเรียนได้เรียนรู้ซ้ำต่อเนื่องกันโดยเพิ่มความยาก ความซับซ้อนในระดับขั้นที่สูงขึ้นไป

2. เนื้อหาสาระมุ่งฝึกฝนทักษะทั้ง 4 ทักษะ คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนโดยแบ่งช่วงระดับชั้นออกเป็น 3 ช่วง คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 เนื้อหากำหนดความยากง่ายตามลำดับคือ ขั้นตอนการเรียนรู้ และได้กำหนดระเบียบวิธีการฝึกฝนทักษะทางภาษาด้วย
3. เนื้อหาสอดคล้องกับปัญหาและการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง
4. เนื้อหามีลักษณะยืดหยุ่น เพื่อให้ครูสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นได้
5. เนื้อหาที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ทางภาษา นำมาสอดแทรกไว้ในทักษะต่าง ๆ เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง
6. กำหนดให้มีกิจกรรมฝึกทักษะในแต่ละ เนื้อหา เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำไปแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง
7. กำหนดให้ เนื้อหาที่เกี่ยวกับวรรณคดีสอดแทรกไว้ในบาง เรื่อง เพื่อให้ เหมาะสมกับวัยของนักเรียน โดยมุ่ง เน้นให้นักเรียนได้รับความสนุกสนาน รู้สึกในคุณค่าและความซาบซึ้งในรสวรรณคดี
8. เนื้อหาแต่ละระดับชั้นกำหนดไว้แน่นอน เช่น ประมวลคำที่นักเรียนจะต้องศึกษาให้เข้าใจ เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนชั้นต่อไป
9. เนื้อหาจากแหล่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่หนังสือเรียน สามารถนำมาใช้ เชื่อมโยงในการสอนได้และสามารถยืดหยุ่นได้ตามสภาพแวดล้อมต่าง ๆ หรือตามประสบการณ์ของนักเรียน
10. สามารถนำ เนื้อหาที่คนในท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจมาใช้สอนนักเรียนได้ โดยเฉพาะการปลูกฝังให้นักเรียนรักการอ่านเรื่องราวต่าง ๆ ของคนในท้องถิ่น

จากลักษณะดังกล่าวพอสรุปได้ว่า เนื้อหาภาษาไทยไม่แบ่งแยกจากกันโดยเด็ดขาด โดยมีทักษะการฟัง พูด อ่าน และ เขียนที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน และมีลักษณะยืดหยุ่นตามสภาพชีวิตประจำวันของนักเรียน ครูสามารถนำเนื้อหาจากแหล่งอื่น ๆ มาเชื่อมโยงให้ เข้ากับประสบการณ์ในชีวิตจริงของนักเรียนได้ เนื้อหาที่เป็นวรรณคดี เหมาะสมกับวัยของนักเรียนและมุ่งสร้างความสนุกสนาน เพื่อให้ผู้เรียน เกิดเจตคติที่ดีต่อภาษาไทย

5. การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2530: 1) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ไว้ว่า ควร เน้นให้นักเรียนมีสัมฤทธิ์ผลของทักษะการเข้าใจภาษา คือ การฟังและการอ่านและสัมฤทธิ์ผลของทักษะการใช้ภาษา คือการพูดและการเขียน เพื่อที่ผู้เรียนจะได้ใช้ภาษาไทย เป็นเครื่องมือในการสื่อความคิดความเข้าใจ แสวงหาความรู้และเหตุผล เพื่อที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้น การสอนภาษาไทยโดยให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการฟัง พูด อ่าน และ เขียนให้สัมพันธ์กันจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ครูภาษาไทย ควรคำนึงถึง (อัจฉรา ชิวพันธ์ 2531: 37) การที่ผู้เรียนจะเกิดสัมฤทธิ์ผลในทักษะดังกล่าวข้างต้น นั้น จะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่างในการจัดการเรียนการสอน

6. องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย

6.1 ครูสอนภาษาไทย

ในการสอนภาษาไทยนั้น ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอน เพราะนอกจากครูจะต้องทำหน้าที่สอนแล้ว ครูจะต้องปฏิบัติตน เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน ในด้านการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องและการส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทยด้วย สุจิตรา ศรีนวล (2528: 6) ได้กล่าวถึงครูภาษาไทยว่า " เป็นกลุ่มครูที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นผู้ที่ให้ความรู้และประสบการณ์ในกลุ่มวิชาที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันของคนไทย และเป็นเครื่องมือหาความรู้รู้อื่น ๆ " ดังนั้นครูสอนภาษาไทยจะต้องมีคุณสมบัติพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน ประดิษฐ์ อุปรมัย (2526: 37-40) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของครูภาษาไทยในระดับประถมศึกษาว่า ควรมีความรู้ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความรู้ในเนื้อหาวิชาภาษาไทย ครูจะมีความมั่นใจในการสอนถ้ามีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาภาษาไทยอย่างถูกต้อง และจะสามารถให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่นักเรียน ความรู้ดังกล่าว สวัสดิ์ ประทุมราชและคณะ (2525: 26) ได้วิเคราะห์หลักสูตรเพื่อหาสมรรถภาพครูประถมศึกษา พบว่า สมรรถภาพด้านความรู้ในเนื้อหาวิชาภาษาไทยที่ครูประถมศึกษาพึงมีอย่างน้อยที่สุดควร เป็น เรื่องต่อไปนี้

1) หลักและกฎเกณฑ์ทางภาษา

1.1 ไตรยางศ์

1.2 การผันอักษรและการผันวรรณยุกต์

1.3 การแจกจุกสะกดคำในมาตราต่าง ๆ ตามแบบอักษรวิธี

1.4 การประสมอักษร การอ่าน เป็นคำ และการอ่าน เป็นประโยค

1.5 การใช้เครื่องหมายต่าง ๆ

1.6 คำควบกล้ำ คำที่มีตัวการ์นต์ คำพ้อง คำประและไม่ประวิสรรชนีย์

2) การใช้ภาษา

2.1 หลักการฟังที่เกี่ยวข้องกับมารยาทในการฟัง การใช้ความคิดจากการฟังและการฟัง เพื่อปฏิบัติ

2.2 หลักการพูดที่เกี่ยวข้องกับมารยาทและการปฏิบัติตนในการพูดกับบุคคลในสถานที่และโอกาสต่าง ๆ การใช้เสียงหรือเน้นเสียงให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องและการใช้ภาษาเพื่อติดต่อสื่อสารกับบุคคลฐานะต่าง ๆ ในโอกาสต่าง ๆ

2.3 หลักการอ่านออกเสียงและอ่านในใจได้รวดเร็วถูกต้อง รวมทั้งสามารถจับใจความที่อ่านได้ตรงประเด็น

2.4 หลักการเขียนเรียงความ เรียงคำ จดหมาย ย่อความ ตลอดจนการ เขียนคำสัมผัสคล้องจอง ส่วนวนภาษานิทานคติธรรม คำประพันธ์ การเขียนแผนที่ แผนที่ คำเชิญชวน โฆษณา ข้อความในโทรเลข บันทึกประจำวัน บทความ คติพจน์และคำขวัญ ความรู้ดังกล่าว เป็นความรู้อย่างน้อยที่สุดที่ครูพึงมี ดังนั้นครูที่สอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา ควรมีความรู้แตกฉานและลึกซึ้งในเนื้อหาวิชาภาษาไทยมากพอหรือมากกว่า เนื้อหาที่นำมาสอนนักเรียน

2. ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร ครูภาษาไทยควรมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรภาษาไทยในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ จุดประสงค์ของหลักสูตร ความคิดรวบยอด หลักการ โครงสร้าง และเนื้อหา อัตราเวลาเรียน การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และเอกสารประกอบหลักสูตร

3. ความรู้เกี่ยวกับนักเรียนประถมศึกษา ครูภาษาไทยต้องมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของนักเรียนในระดับประถมศึกษา บัณฑิตที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของนักเรียนลักษณะของนักเรียนที่มีความพร้อมไม่พร้อมที่จะเรียน พฤติกรรมปกติและพฤติกรรมที่เป็นปัญหา วิธีพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดแก่นักเรียน การเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ความรู้ในด้านดังกล่าวจะเป็นข้อมูลที่ทำให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้ประสบผลสำเร็จ

4. ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการที่จะจัดระบบการเรียนการสอนภาษาไทย ครูภาษาไทยควรมีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการสอน การใช้เทคนิคการเสริมแรง เทคนิควิธีสอนแบบต่าง ๆ การจัดกิจกรรมแบบต่าง ๆ การผลิตการใช้สื่อ ระเบียบวิธีและขั้นตอนในการประเมินผลและวิธีพัฒนาการเรียนการสอน

นอกจากนี้ อัจฉรา ชิวพันธ์ (2531: 5-9) ยังได้กล่าวถึงลักษณะของครูภาษาไทยว่า ควรจะมีความสามารถในด้านต่าง ๆ 4 ด้านซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ความสามารถในด้านวิชาการ หมายถึง ครูมีความรู้ความเข้าใจในขอบข่ายและเนื้อหาภาษาไทย มีความรู้รอบตัวในด้านอื่น ๆ เป็นผู้ที่สนใจใฝ่รู้ ชอบชวนขยายหาความรู้และความก้าวหน้าทางวิชาการอยู่เสมอ

2. ความสามารถในด้านวิชาชีพ หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบของวิชาชีพ ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรประถมศึกษา หลักสูตรภาษาไทยในระดับประถมศึกษา พัฒนาการของนักเรียน รวมทั้งทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ ความสามารถในการผลิตและเลือกใช้สื่อการสอนและมีความรู้ความสามารถในการวัดและประเมินผล การสร้างแบบทดสอบประเภทต่าง ๆ

3. ความสามารถในการสอน หมายถึง การมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนการสอน รู้จักคัดแปลงกิจกรรมการสอนในหลาย ๆ ลักษณะ รู้จักนำหลักจิตวิทยามาประยุกต์ใช้ในการสอนอย่างได้ผล มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ เช่น การพูด การอธิบาย สรุปบทเรียน

4. ความสามารถในด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและชุมชน เช่น มีความสุภาพ อ่อนโยน ยอมรับคำวิจารณ์จากผู้อื่น รู้จักปรับปรุงข้อบกพร่องของตนเอง ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น มีความเป็นกันเองกับนักเรียนและบุคคลทั่วไป

จากคุณลักษณะดังกล่าวของครูภาษาไทยจะพบว่า การเป็นครูภาษาไทยที่ดี นั้น จะต้องมีคุณสมบัติที่เพียงพอทั้งความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ รวมทั้ง การมีบุคลิกลักษณะและอัธยาศัยที่ดี ถ้าครูภาษาไทยมีคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้นแล้วจะทำให้การจัดการ การเรียนการสอนภาษาไทยบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

6.2 นักเรียน

นักเรียนเป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดการเรียนการสอน เพราะในกระบวนการเรียนการสอนนั้น ครูจะทำหน้าที่สอน ส่วนนักเรียนก็จะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูหรือนักเรียนร่วมกันจัดขึ้น ดังนั้น เพื่อให้การเรียนการสอนภาษาไทยบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครูจะต้องมีความเข้าใจในตัวนักเรียนด้วย นักเรียนที่เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นั้น ถือว่าเป็นนักเรียนชั้นสูงสุดของการศึกษาภาคบังคับจะมีอายุระหว่าง 11 - 12 ปี ซึ่งนักเรียนในวัยดังกล่าวกำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่น อัจฉรา ชิวพันธ์ (2531: 12-15) ได้กล่าวถึงลักษณะของนักเรียนในวัยนี้ไว้ พอสรุปได้ ดังนี้

6.2.1 ลักษณะทางกาย

นักเรียนในวัยนี้ ผู้หญิงจะโตเร็วกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงอายุ 11 ปีขึ้นไป ถึงประมาณ 14 ปี นักเรียนหญิงจะมีส่วนสูงและน้ำหนักมากกว่านักเรียนชาย ความแตกต่างดังกล่าวทำให้ทั้งสองเพศไม่สนใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ชอบโต้แย้ง ถกเถียงกันหรือแข่งขันกัน ดังนั้นกิจกรรมการเรียนที่จัดขึ้นควรให้นักเรียนหญิงและนักเรียนชายได้ทำงาน เป็นกลุ่มตามความสนใจของแต่ละเพศ

6.2.2 ลักษณะทางสังคม

นักเรียนในวัยนี้ให้ความสำคัญแก่กลุ่มเพื่อนมาก ดังนั้นเพื่อน ๆ จะมีอิทธิพลต่อนักเรียนมาก เช่น นักเรียนชอบทำตามแบบอย่างเพื่อนในกลุ่มของตน มีรสนิยมเหมือนกัน เนื่องจากความคิดเห็นและความสนใจของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงยังแตกต่างกันอยู่มาก ดังนั้นกิจกรรมที่ครูจัดขึ้นเพื่อให้ทั้งสองเพศได้มีส่วนร่วมไม่ควรจัดบ่อยครั้งเกินไป ควรจัดเป็นครั้งคราว เพื่อสร้างเสริมบรรยากาศของความ เป็นมิตรกันบ้างตามสมควร

6.2.3 ลักษณะทางอารมณ์

นักเรียนในวัยนี้มักยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่ การควบคุมอารมณ์ต่าง ๆ จะทำได้ไม่ดี เมื่อโกรธ ตีใจ เสียใจจะแสดงออกอย่างเปิดเผย ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูควรสอดแทรกกลุ่บทหรือข้อคิดต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนมีเหตุผล นอกจากนี้ครูควรจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกับการเรียนการสอนภาษาไทย โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะที่สำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคม

6.2.4 ลักษณะทางสติปัญญา

นักเรียนในวัยนี้ยังมีความอยากรู้อยากเห็นอยู่มากเช่นเดียวกับนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้นและมีความสามารถในการค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเองมากขึ้น ชอบสะสมสิ่งของต่าง ๆ ที่แปลก ๆ ตามความสนใจของตน ช่วงความสนใจของนักเรียนวัยนี้ยังค่อนข้างสั้นอยู่ ดังนั้นกิจกรรมการเรียนที่จัดให้นักเรียนควรมีหลาย ๆ แบบ ไม่ซ้ำซากหรือจำเจ นักเรียนในวัยนี้เริ่มพัฒนาความคิดและมีวิจารณญาณมากขึ้น สามารถคิดและวิพากษ์วิจารณ์สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล ดังนั้นกิจกรรมที่ครูจัดให้แก่นักเรียนควรเป็นกิจกรรมการฝึกทักษะทางการคิด การหาเหตุผล ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้มากขึ้น

จากลักษณะต่าง ๆ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นว่านักเรียนในวัยนี้มีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ มากขึ้น ถ้าครูมีความรู้ความเข้าใจลักษณะของนักเรียนแล้วจะช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนภาษาไทยได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ เมื่อครูเข้าใจนักเรียน นักเรียนก็จะมีความรู้สึกที่ดีต่อครู อันจะก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน นักเรียนก็อาจจะเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทยด้วย

6.3 การเรียนการสอน

การเรียนการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนมีทักษะของการเข้าใจภาษาและทักษะของการใช้ภาษา จนสามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อความคิด ความเข้าใจ แสวงหาความรู้และมีเหตุผลเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว อัจฉรา ชิวพันธ์ (2531: 17-18) ได้เสนอว่า การสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษานั้นควรมุ่งเน้นให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้และมีสิ่งต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

1. มีความรู้ ควรมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้ในหลักเกณฑ์ทางภาษา เพื่อให้นักเรียนใช้ภาษาได้ถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคลโดยฝึกฝนให้นักเรียนมีความรู้ในด้านศิลปะการใช้ภาษา

2. มีความคิด ควรมุ่งฝึกฝนให้นักเรียนมีทักษะทางการคิด สามารถใช้ภาษาติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นได้อย่างมีวิจารณญาณ

3. มีทักษะ คือ ทักษะในการเข้าใจภาษา ได้แก่ ทักษะการฟังและการอ่าน มีทักษะในด้านการใช้ภาษา ได้แก่ การพูดและการเขียน โดยมุ่งฝึกฝนให้นักเรียนใช้ทักษะทั้ง 4 อย่างนี้ ให้สัมพันธ์กันจนสามารถใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องคล่องแคล่ว

4. มีเจตคติที่ดีและถูกต้องต่อการเรียนภาษาไทยและวรรณคดี มีความสนใจที่จะเรียนภาษาไทย เกิดความภาคภูมิใจในภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติ

เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งดังกล่าวข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2526: 16) สุชาติ วิทยุณี (2526: 64-65) สุปรียา มาลากาญจน์ (2528: 43-44) และ อัจฉรา ชิวพันธ์ (2531: 18-20) ได้เสนอแนวทางการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษาอย่างสอดคล้องกัน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ให้นักเรียนฝึกทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ให้สัมพันธ์กับความคิด โดยครูสอดแทรกกิจกรรมในบทเรียนและฝึกให้นักเรียนใช้วิจารณญาณในด้านต่าง ๆ ฝึกให้นักเรียนคิดไตร่ตรองหาเหตุผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจภาษาและสามารถใช้ภาษาได้ถูกต้อง โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของนักเรียน

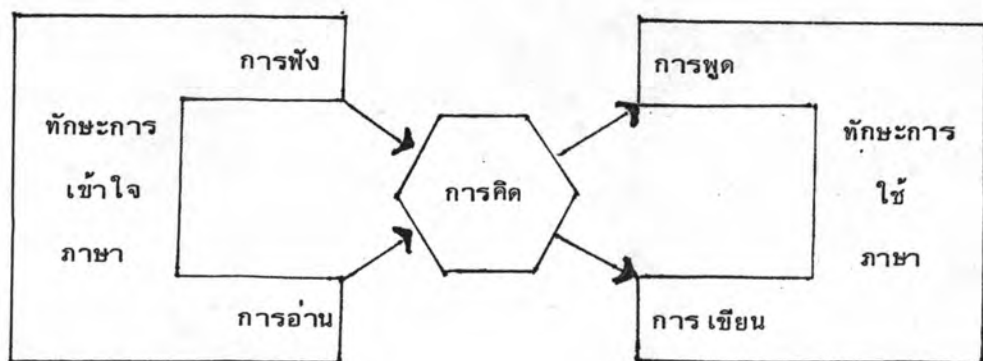
2. ให้นักเรียนมีโอกาสฝึกการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด โดยครูต้องสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนได้ค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง

3. ให้นักเรียนได้มีโอกาสมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง โดยครูจัดกิจกรรมที่ใช้สื่อการเรียนที่เร้าใจให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงในเรื่องต่าง ๆ เช่น การพูด อภิปราย การบรรยาย การฟังการบรรยายในโอกาสต่าง ๆ การสรุปหาหลักเกณฑ์ด้วยตนเอง

4. ให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการฝึกทักษะการใช้ภาษา กิจกรรมที่ใช้ควรเร้าใจนักเรียนให้เกิดความสนุกสนาน
5. ฝึกให้นักเรียนเป็นคนช่างสังเกตและเป็นนักเก็บรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ ที่พบเห็นในชีวิตประจำวันจากสื่อมวลชนต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้นักเรียนเป็นคนมีความรู้กว้างขวาง จนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์
6. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลความก้าวหน้าในการเรียนของตนเองทุกระยะและให้นักเรียนปรับปรุงตนเองสม่ำเสมอ
7. ครูควรแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ที่เกิดจากการเรียนภาษาไทย โดยครูจัดสอนซ่อมเสริมให้นักเรียนในทักษะที่มีปัญหา
8. ฝึกให้นักเรียนได้รู้จักการทำงานร่วมกัน โดยครูจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน การวางแผนเพื่อแก้ปัญหาและกิจกรรมอื่น ๆ ที่นักเรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน
9. ครูจะต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการใช้ภาษาที่ถูกต้อง เช่น การพูด การเขียน และการอ่าน เป็นต้น

นอกจากนี้ ประดิษฐ์ อุปรมย์ (2526: 23) ได้เสนอแนวการสอนภาษาไทยเพิ่มเติมจากที่กล่าวมาแล้ว คือ การสอนภาษาไทย ควรคำนึงถึงความพร้อมของนักเรียนด้วย สุปรียา มาลากาญจน์ (2528: 44) ได้เสนอเพิ่มเติม คือ การสอนภาษาไทยควรสอนให้สัมพันธ์กับกลุ่มวิชาอื่น ๆ ด้วย

ประคอง สุทธसार (2530: 34) ได้เสนอแผนภูมิการสอนภาษาไทยที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเข้าใจภาษาและทักษะการใช้ภาษาไว้ดังนี้

การสอนภาษาไทยให้ได้ผลนั้นครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมซึ่ง เป็นหัวใจของ การเรียนการสอนให้นักเรียนได้ปฏิบัติโดยสม่ำเสมอ อัศจรรย์ ชิวพันธ์ (2531: 20-24) ประคอง สุทธสาร (2530: 36) และ รัชณี ศรีไพรวรรณ (2525: 100-101) ได้เสนอ หลักการจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษาไว้อย่างสอดคล้องกัน ซึ่งพอจะสรุปได้ ดังนี้

1. กิจกรรมที่จัดขึ้นจะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอนตาม หลักสูตรหรือบทเรียนนั้น ๆ
 2. การจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทย จะต้องจัดอย่างมีลำดับขั้นตอน โดย ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่ย้ายไปสู่สิ่งที่ยากและซับซ้อนขึ้น จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปยังสิ่งที่ไกลตัวและ จากสิ่งที่ เป็นรูปธรรมไปสู่สิ่งที่ เป็นนามธรรม
 3. กิจกรรมที่จัดให้นักเรียนควรสอดคล้องและเหมาะสมกับวัยและความ สามารถ ความต้องการของนักเรียน กิจกรรมไม่ควรง่ายหรือยากเกินไป
 4. กิจกรรมการสอนภาษาไทยที่จัดให้นักเรียนจะต้องไม่ใช่เวลายาว นานจนเกินไป เพราะช่วงความสนใจของนักเรียนในวัยนี้ค่อนข้างสั้น
 5. ควรจัดกิจกรรมในรูปของทักษะสัมพันธ์ เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาส ฝึกฝนทักษะทางภาษาในด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนได้อย่างสอดคล้องกันจนสามารถ ใช้ภาษาได้สอดคล้องกับชีวิตจริง
 6. สื่อการเรียนที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมนั้นควร เป็นสื่อที่หาง่ายมีใน ห้องเรียน มีราคาถูก และการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งไม่ควรใช้สื่ออุปกรณ์มากขึ้นจนเกินไป เพราะจะ เป็นการฟุ่มเฟือยหรือไม่คุ้มค่า
 7. ควรจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ โดยดัดแปลงให้น่าสนใจ ควรหลีกเลี่ยง กิจกรรมที่ซ้ำซาก เพราะจะทำให้นักเรียน เบื่อหน่าย
 8. ควรจัดกิจกรรมที่นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกอย่างทั่วถึง
- สำหรับประเภทของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2525: 10-17) ได้จัดประเภทของการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนตามแนวของหลักสูตรเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ การสอนที่ถือครูเป็นศูนย์กลาง

ของความสนใจและการสอนที่ถือนักเรียนเป็นศูนย์กลางความสนใจ ซึ่งกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งสองประเภท มีดังนี้

1. การสอนที่ถือครูเป็นศูนย์กลางความสนใจ

1.1 การบรรยาย หรือการถ่ายทอดความรู้จากครูโดยตรง ในระดับประถมศึกษา ควรจะกระทำแต่น้อยและเป็นเพียงกิจกรรมเสริมอย่างอื่นเท่านั้น ถ้าเห็นว่าไม่จำเป็นก็ควรใช้วิธีอื่นแทน

1.2 การใช้คำถาม เพื่อสอนให้นักเรียนรู้จักคิดหรือหาคำตอบเอง การใช้คำถามที่มีประสิทธิภาพและถูกต้องมีประโยชน์ของง่าย ฉะนั้นครูต้องหาวิธีการและเทคนิคการใช้คำถามอยู่เสมอ คำถามที่เด็กจะต้องค้นคว้าทดลอง หรือหาข้อมูลเหตุผลประกอบมาก ๆ จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน เพราะจะทำให้เด็กคิดเป็น ฟังตนเองได้ และมีความมั่นใจในตนเองยิ่งขึ้น

1.3 การสาธิต ได้แก่ การแสดงหรือทำให้นักเรียนดู กิจกรรมสาธิตจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของกลุ่มประสบการณ์ การสาธิตเป็นกิจกรรมการสอนที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ดียิ่งขึ้น

2. การสอนที่ถือนักเรียนเป็นศูนย์กลางความสนใจ

2.1 การใช้หนังสือเรียน หนังสือเรียน เป็นสื่อการเรียนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างดีประเภทหนึ่ง แต่ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้และรู้จักใช้หนังสือแบบเรียนให้เกิดประโยชน์ จะใช้หนังสือแบบเรียนแทนครูไม่ได้

2.2 การมอบงานให้ทำ หรือค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักเรียนด้วยตนเอง ในการมอบหมายงาน ครูจะต้องมีจุดหมายและเตรียมตัวล่วงหน้าว่า มีแหล่งความรู้หรือข้อมูลที่ใดบ้างที่จะไปศึกษาค้นคว้าได้

2.3 การให้ทำแบบฝึกหัด หรือการให้การบ้าน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลงานจากการทำแบบฝึกหัด จะบอกให้ครูทราบว่านักเรียนเรียนบทเรียนที่บ้านแล้วเข้าใจหรือไม่ ถ้าไม่เข้าใจครูจะต้องสอนซ่อมเสริมหรืออาจจะต้องทบทวนให้ใหม่

2.4 การอภิปรายกลุ่ม เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือการวางแผนหรือข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของนักเรียนเอง เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด แสดงความคิดเห็นใช้เหตุผล และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นที่แตกต่างออกไปจากตน

2.5 การให้ผู้เรียน เรียนด้วยตนเอง เป็นการ เรียนที่ตอบสนอง ความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนได้ เรียนตามความสามารถ บทเรียนที่ใช้มักจะเป็นบทเรียน สำเร็จรูป

2.6 การศึกษานอกสถานที่ เป็นการ สังเกตสิ่งต่าง ๆ นอกห้องเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง

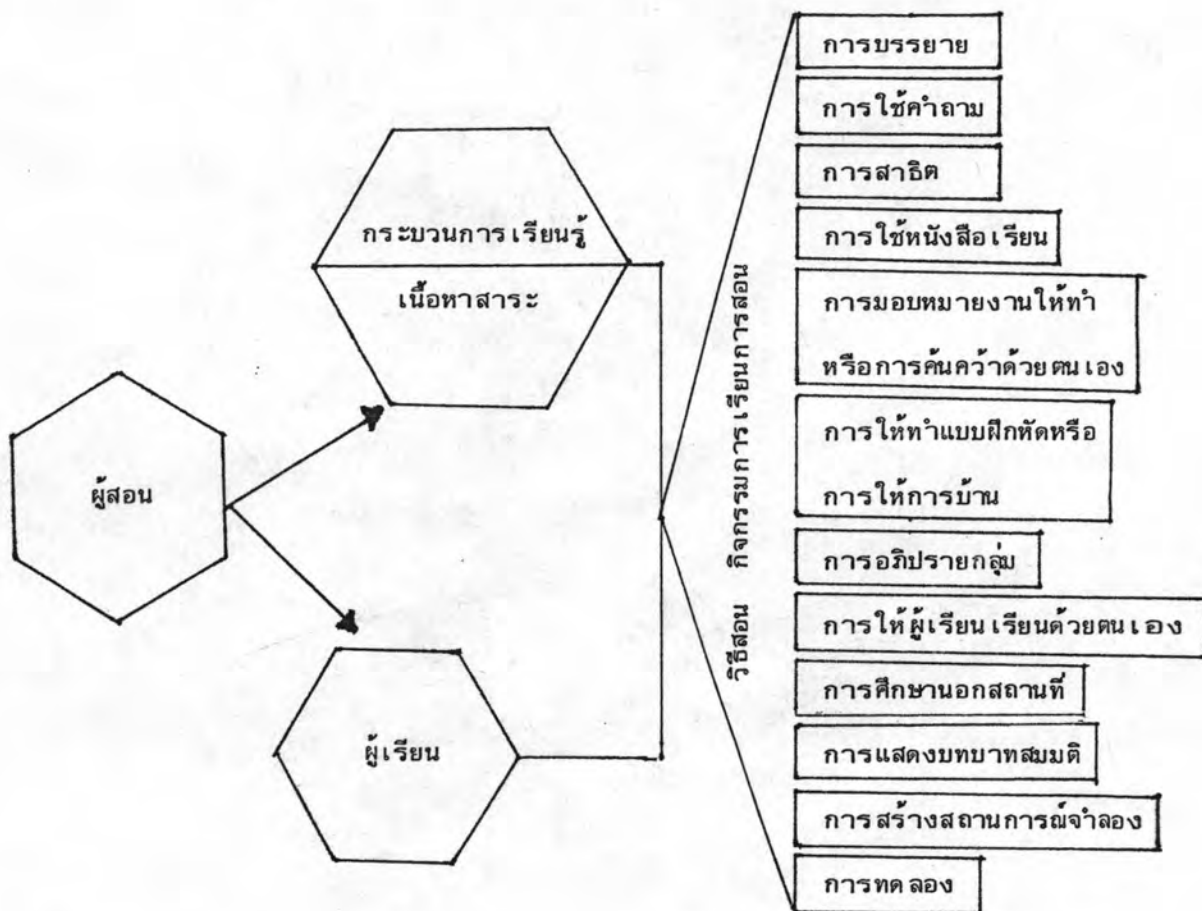
2.7 การแสดงบทบาทสมมติ เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้รับความ สนุกสนาน เรียนรู้ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลอื่น โดยแสดงบทบาทคนอื่นที่ไม่ใช่ของตนเอง

2.8 การสร้างสถานการณ์จำลอง มีลักษณะใกล้เคียงกับการแสดง บทบาทสมมติมาก แต่แตกต่างกันที่การแสดงบทบาทสมมติ เน้นที่การแสดงออกและความรู้สึกของ ผู้แสดงแต่ละคน แต่การแสดงสถานการณ์จำลอง เน้นที่กระบวนการและบรรยากาศทั้งหมดในการ แสดง เน้นการจำลองสถานการณ์จริงทั้งหมดไว้ในห้องเรียน

2.9 การทดลอง เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนค้นหาความจริงด้วย ตนเอง

สำหรับการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2525: 71) ได้เสนอแผนภูมิการเลือกกิจกรรมไว้ดังนี้

แผนภูมิ แสดงการ เลือกกิจกรรมการสอน

ในการ เลือกกิจกรรม เพื่อใช้ในการ เรียนการสอน ครูจะต้องพิจารณาให้
 เหมาะสมกับ เนื้อหาของบท เรียนหรือจุดประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้ อัจฉรา
 ชิวพันธ์ (2531: 25-27) ได้เสนอแนะกิจกรรมที่ครูจะใช้สอนไว้ ดังนี้

1. กิจกรรมการสอนความรู้ ได้แก่ การอ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ
 การดูภาพยนตร์ โทรทัศน์ ฟังการอภิปราย การสัมภาษณ์ การพูดคุยกับคนอื่น ๆ การทัศนศึกษาตาม
 สถานที่ต่าง ๆ การชมนิทรรศการ เป็นต้น
2. กิจกรรมการสอนความคิดวิจารณญาณ ได้แก่ การวิจารณ์ลักษณะนิสัย
 ตัวละครในบทเรียน การสรุปข้อคิดที่ได้จากบทเรียน การแสดงความคิดเห็น การอภิปราย
 การโต้วาที การแสดงบทบาทสมมติ การรวบรวมข่าว การวิจารณ์ข่าวจากสื่อมวลชน

3. กิจกรรมการสอนทักษะ ได้แก่ การฝึกทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนให้คล่องที่ละทักษะ เช่น การฟังเสียงที่ถูกต้อง การฝึกอ่าน การคัดลายมือ การประกวดการเขียนคำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ การพูดในที่ชุมนุมชน

4. กิจกรรมการสอนให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาไทย ได้แก่ การใช้เพลงประกอบการสอน การเล่านิทาน การเล่นเกม เป็นต้น

กิจกรรมต่าง ๆ ที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าครูจะต้องมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน ห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ หรือสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนตั้งอยู่ ดังนั้นครูจะต้องศึกษาวิธีการใช้หลักสูตรที่ถูกต้อง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2527: 49) ได้เสนอแนะขั้นตอนและวิธีการใช้หลักสูตร เพื่อให้ครูนำไปปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อให้ทราบเป้าหมายของการทำงานและทราบแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. ศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตรทุกประเภท เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจสามารถนำไปใช้ในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เตรียมทำแผนการสอนย่อยและกำหนดการสอน เพื่อวางแผนการสอนให้เหมาะสมและเป็นไปตามเวลาเรียนที่กำหนด

4. จัดทำแผนการสอนระดับบทเรียน เพื่อนำไปใช้สอนได้ทันทีและตรงตามความต้องการของครู

5. เตรียมสื่อการเรียนที่จำเป็นตามแผนการสอนระดับบทเรียน เพื่อเป็นเครื่องช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

การเรียนการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษาดังที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นว่า หลักสูตรต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถด้านทักษะการเข้าใจภาษาและทักษะการใช้ภาษาที่สัมพันธ์กับความคิด ดังนั้นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลจึงต้องมุ่งให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนให้สัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอ โดยครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำให้นักเรียนมีความรู้ในหลักเกณฑ์ของภาษา มีความคิดและวิจารณญาณในการใช้ภาษา มีทักษะการใช้ภาษาและเข้าใจภาษา ตลอดจนการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีเจตคติ

ที่ต่อการเรียนภาษาไทย ซึ่งกิจกรรมที่จัดให้นักเรียนนั้น สิ่งที่ควรมุ่งเน้นมากที่สุดคือ การให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเองโดยสม่ำเสมอตามความสนใจ ความสามารถและเหมาะสมกับวัยของนักเรียน

6.4 สื่อการสอนภาษาไทย

ความหมายของสื่อการสอน

รัชณี ศรีไพรวรรณ (2525: 88) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้คือ "หมายถึง วิธีการ กระบวนการ วัสดุ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนแหล่งวิชาการที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้นได้"

สุปรียา มาลากาญจน์ (2528: 97) ได้ให้ความหมายไว้คือ "หมายถึง เครื่องมือเครื่องใช้ สิ่งของ บุคคล สถานที่ แหล่งวิชาการ ตลอดจนเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและยังเป็นสิ่งเร้าความสนใจของผู้เรียนให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น"

อัจฉรา ชิวพันธ์ (2531: 45) ให้ความหมายไว้คือ "หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์หรือวิธีการที่นำมาใช้ประกอบการสอนอย่างมีจุดประสงค์ที่แน่นอน เพื่อช่วยส่งเสริมและจูงใจให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียนและช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่เรียนได้โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้งห้า"

กล่าวโดยสรุป สื่อการสอนหมายถึง สิ่งของเครื่องใช้ที่เป็นวัสดุอุปกรณ์หรือวิธีการต่าง ๆ ที่ครูนำมาใช้เพื่อจูงใจหรือเร้าใจให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่เรียนที่ครูจัดขึ้น

สื่อการสอนภาษาไทยเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น สนุกสนานจนบรรลุวัตถุประสงค์ รัชณี ศรีไพรวรรณ (2525: 90-92) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสื่อต่อการเรียนการสอนภาษาไทยพอสรุปได้ว่า การใช้สื่อของครูนั้นจะทำให้การสอนมีความหมายสำหรับนักเรียน เพราะนักเรียนจะสามารถเข้าใจบทเรียนจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ การใช้สื่อจะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็ว นักเรียนสามารถจดจำความรู้ต่าง ๆ ที่ได้เรียนอย่างแม่นยำ นอกจากนี้สื่อการสอนยังทำให้บทเรียนน่าสนใจ นักเรียนกระตือรือร้นอยากเรียนและยังมีส่วนช่วยพัฒนาความคิดของนักเรียนซึ่งก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

ในการผลิตสื่อเพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2526: 97) ได้เสนอแนะว่า "ผู้ที่ผลิตสื่อการสอนได้เหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์และใช้ได้ดีที่สุดคือ ครูผู้สอน" ดังนั้นในการจัดหาสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ นั้น ครูจะต้องมีแหล่งวัสดุเพื่อนำมาใช้ผลิตเป็นสื่อ สุปรียา มาลากาญจน์ (2528: 98) ได้กล่าวถึงแหล่งวัสดุที่ครูจะสามารถนำมาใช้ผลิตสื่อการสอนไว้ คือ

1. วัสดุเหลือใช้ เช่น รูปภาพหนังสือพิมพ์ กล่องบรรจุของใช้ต่าง ๆ โดยครูสะสมเองหรือให้นักเรียนช่วยกันสะสม
2. แหล่งวัสดุที่ได้จากเงินงบประมาณของโรงเรียน หรือระบบงานของโรงเรียน
3. วัสดุที่มีอยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่น เช่น เสื้อ เป็ลือกหอย กะลามะพร้าว ฯลฯ
4. วัสดุที่หาได้จากแหล่งทั่ว ๆ ไป เช่น การได้รับแจกลสิ่งของในรูปแบบหนังสือ เช่น หน่วยงานพิเศษ หรือหน่วยงานเอกชนอื่น ๆ เป็นต้น

สำหรับการจัดหาสื่อการสอนภาษาไทยนั้น ครูต้องคำนึงถึงประเภทหรือลักษณะของสื่อ เพื่อจะได้นำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะสื่อการสอนภาษาไทยไม่ได้กำหนดตายตัว จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะกิจกรรมหรือสภาพของผู้เรียน รัชณี ศรีไพรวรรณ (2525: 109-110) ได้แบ่งลักษณะของสื่อการสอนภาษาไทยเป็น 3 ประเภทคือ

1. ประเภทวัสดุ เป็นสื่อการสอนที่เป็นลักษณะวัสดุสิ้นเปลือง จะต้องจัดทำหรือจัดหาใหม่เพิ่มเติมอยู่เสมอ เช่น บัตรคำ ภาพโปร่งใส บัตรภาพ ชุดการสอน สไลด์ ฯลฯ
2. ประเภทอุปกรณ์ เป็นสื่อการสอนที่เป็นเครื่องมือที่ต้องใช้ประกอบการสอนอย่างอื่น จึงจะใช้เป็นสื่อได้อย่างสมบูรณ์ เช่น เครื่องฉายสไลด์ จอฉายภาพ เครื่องบันทึกเสียง ฯลฯ
3. ประเภทวิธีการ เป็นสื่อการสอนที่เป็นลักษณะกิจกรรม ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการดำเนินการ เช่น การร้องเพลง เกม และการละเล่นชนิดต่าง ๆ ฯลฯ

จากลักษณะหรือประเภทของสื่อการสอนชนิดต่าง ๆ ดังกล่าว ครูต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมตามกิจกรรมที่จัดขึ้นหรือตามสภาพของผู้เรียน รัชณี ศรีไพรวรรณ (2525: 104-106) และ อัจฉรา ชิวพันธ์ (2531: 41-52) ได้เสนอแนะเกณฑ์การเลือกสื่อการสอนภาษาไทยให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนสรุปได้ดังนี้

1. เลือกสื่อการสอนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของบทเรียนนั้น ๆ
2. เลือกสื่อการสอนที่เหมาะสมกับระดับชั้น วัย สติปัญญา ความต้องการ และความสามารถของนักเรียน
3. เลือกสื่อที่ใช้ได้ตรงกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้น
4. เลือกสื่อที่หาได้ง่าย มีในท้องถิ่น ราคาถูก

นอกจากนี้ อัจฉรา ชิวพันธ์ (2531: 46-52) ยังได้เสนอแนะเพิ่มเติม คือ เลือกสื่อที่เหมาะสมกับเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอน เกิดประโยชน์คุ้มค่าและสื่อนั้นจะต้องอยู่ในสภาพที่ใช้ได้ดีไม่ชำรุดเสียหาย ส่วน รัชณี ศรีไพรวรรณ (2525: 104-106) ได้เสนอเพิ่มเติมคือ ควรเลือกสื่อที่สามารถฝึกการใช้ความคิด และสามารถฝึกให้เกิดทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนที่สัมพันธ์กันมากที่สุด และสื่อที่เลือกใช้จะต้องทำลายความสามารถของผู้เรียนด้วยการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนภาษาไทย เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

เพราะจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้าน ดังนั้นครูต้องเห็นความสำคัญของการใช้สื่อและสามารถใช้สื่อได้เหมาะสมกับกิจกรรม นอกจากนี้หลังจากครูใช้สื่อแล้วจะต้องรู้จักการเก็บรักษาสื่อให้เป็นระเบียบและรู้จักประเมินผลการใช้สื่อเพื่อนำมาปรับปรุงจนสามารถใช้สื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.5 การวัดและประเมินผลภาษาไทย

อัจฉรา ชิวพันธ์ (2531: 111) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลภาษาไทยระดับประถมศึกษาว่า "มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้" ดังนั้นการวัดและประเมินผลภาษาไทยจึงเป็นการประเมินผลในลักษณะอิงเกณฑ์ ซึ่ง อารมณีย์ เพชรชื่น (2527: 18) ได้กล่าวถึงการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ว่า "เป็นการตรวจสอบความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนว่ามีพฤติกรรมหรือคุณลักษณะถึงระดับของเป้าหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นนั้นจะอยู่ในรูปของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม"

ในการวัดและประเมินผลภาษาไทยครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงหลักการวัดและประเมินผลด้วย เพื่อให้การประเมินผลเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการจะวัดและต้องการประเมินเพื่อตีค่าออกมา ซึ่ง สมพร มั่นตะสูตร (2526: 272) ได้กล่าวถึงหลักการวัดและประเมินผลภาษาไทย พอสรุปได้ดังนี้

1. ควรวัดผลจากพฤติกรรมที่จะวัดได้ใกล้เคียงที่สุด โดยยึดวัตถุประสงค์ของการสอนและบทเรียน เป็นสำคัญ
2. พยายามวัดผลด้วยการให้ทำงานใน เวลาที่จำกัดมากที่สุด โดยวัดจากผลงานที่ทำและหลีกเลี่ยงการคัดลอกงานส่ง
3. การวัดผลแต่ละครั้งต้องวางจุดมุ่งหมายที่แน่นอน เช่น การวัดความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์และการสังเคราะห์
4. ควรจัดทำตารางวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อหาสัดส่วน ในการออกข้อสอบแต่ละด้าน
5. ควรวิเคราะห์ข้อทดสอบย่อย ๆ เพื่อให้ได้ข้อทดสอบที่มาตรฐานสามารถวัดและประเมินผลใกล้เคียงความจริงมากขึ้น

ในการวัดและประเมินผลภาษาไทยนั้น มีลักษณะการวัดและประเมินผลจำแนกได้ 3 ประเภท ซึ่ง อัจฉรา ชิวพันธ์ (2531: 111) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผลแต่ละประเภทไว้ คือ

1. การวัดและประเมินผลก่อนการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีอยู่ เพื่อจะได้หาแนวทางจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน
2. การวัดและประเมินผลระหว่างการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบผู้เรียน เกี่ยวกับการบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อปรับปรุงจุดที่นักเรียนยังบกพร่องและเป็นการปรับปรุงพฤติกรรม การเรียนและการสอนทั้งของนักเรียนและครู
3. การวัดและประเมินผลหลังการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินผลการเรียนและนำไปใช้ประกอบการพิจารณาเลื่อนชั้นปลายปี

แนวทางการวัดและประเมินผลภาษาไทยดังกล่าวถือเป็นหน้าที่ของครูภาษาไทยที่จะต้องนำไปปฏิบัติให้บรรลุผล เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าจากการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2526: 106) ได้เสนอแนะแนวทางปฏิบัติในการวัดและประเมินผลว่า ควรวัดและประเมินผล 3 ลักษณะ คือ

1. วัดความรู้ความสามารถด้านสติปัญญาของนักเรียน
2. วัดความรู้สึก เจตคติ ที่มีต่อการเรียนภาษาไทย
3. วัดความสามารถด้านทักษะ คือ การปฏิบัติในด้านการฟัง พูด อ่าน

และเขียน

สำหรับเทคนิคการวัดและประเมินผลภาษาไทย ครูผู้สอนจำเป็นต้องใช้วิธีการหลาย ๆ วิธี เพื่อให้การวัดและประเมินผลตรงหรือใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด ซึ่ง สมพร มั่นตะสูตร (2526: 272-273) ได้เสนอแนะวิธีการวัดและประเมินผลภาษาไทยวิธีต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

1. การถาม คอบปากเปล่าระหว่างสอน
2. การถาม คอบปากเปล่าเมื่อสอน เสร็จ
3. การสัมภาษณ์
4. การสนทนา
5. การอภิปราย
6. การประชุมกลุ่มย่อย
7. การสังเกต
8. การใช้แบบสอบถาม
9. การทำรายงานค้นคว้า
10. การผลิตผลงาน เช่น เขียนเรียงความ บทความ
11. การบันทึกพฤติกรรมทางภาษา
12. การประเมินผลกันเองระหว่างนักเรียน
13. การสอบข้อเขียนทั้งอัตนัยและปรนัย
14. วิธีอื่น ๆ ในรูปกิจกรรม เช่น จัดป้ายนิเทศ จัดนิทรรศการ เป็นต้น

การวัดและประเมินผลภาษาไทยในระดับประถมศึกษาดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ครูผู้สอนในฐานะที่ได้ใกล้ชิดกับนักเรียนมากกว่าบุคคลอื่นจะมีบทบาทสำคัญมากในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นครูต้องเข้าใจในหลักการวัดและประเมินผลศึกษาลักษณะแนวทาง ตลอดจนวิธีการวัดและประเมินผลแบบต่าง ๆ ให้เข้าใจ เพื่อนำมาใช้วัดพฤติกรรมตามที่ครูต้องการ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษามีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอยู่หลายส่วน ครูและนักเรียนจะมีบทบาทเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในลักษณะการร่วมมือกันเพื่อผลักดันให้กิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ทั้งนี้ครูและนักเรียนต้องอาศัยองค์ประกอบอื่น ๆ อันได้แก่ กิจกรรมเทคนิควิธีการต่าง ๆ สื่อการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมาย และในท้ายที่สุด ครูหรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องจะต้องทำหน้าที่วัดและประเมินผลเพื่อให้ทราบถึงผลของการจัดการเรียนการสอนว่าได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใดหรือต้องปรับปรุงในส่วนใด

7. พฤติกรรมกรรมการสอนของครูในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย

ในกระบวนการเรียนการสอน พฤติกรรมของครูนับว่ามีความสำคัญมาก เพราะครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน บทบาทที่สำคัญของครูคือ การสอน ดังนั้นพฤติกรรมของครูจึงเป็นตัวกำหนดสิ่งต่าง ๆ ในกระบวนการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี การสอนของครูจะประสบผลสำเร็จหรือไม่นั้น เราสามารถตรวจสอบได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในปัจจุบันผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนในระดับประถมศึกษากำลังได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2526: 52-53) ได้รายงานผลการประเมินความก้าวหน้าผลสัมฤทธิ์วิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2524 ว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวมทั้งประเทศคิดเป็นร้อยละ 37.40 ของคะแนนเต็ม ในด้านความเข้าใจในการอ่านคะแนนเฉลี่ยของประเทศเท่ากับร้อยละ 32.80 และทุกเขตการศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ดังนั้นในปีการศึกษา 2527 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงได้ประกาศใช้นโยบายการเร่งรัดคุณภาพการศึกษา โดยได้กำหนดมาตรการการประเมินคุณภาพนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อนำผลของการประเมินมาปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน

การสอนควบคู่ไปกับมาตรการด้านการบริหารและการนิเทศติดตามผล สำหรับการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในระดับประเทศ พบว่า ปีการศึกษา 2527 ถึง 2529 คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยระดับประเทศมีพัฒนาการสูงขึ้นทุกปี คือ ปีการศึกษา 2527 เท่ากับร้อยละ 49.08 ปี 2528 เท่ากับร้อยละ 57.28 และปี 2529 เท่ากับร้อยละ 60.07 แต่ในปีการศึกษา 2530 ระดับผลคะแนนเฉลี่ยกลับลดลง คือ เท่ากับร้อยละ 57.84 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2531: 8) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529: 51) ได้เคยระบุไว้ว่า ปัญหาที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทยคือ ครูผู้สอนยังขาดประสบการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สนองวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การใช้สื่อประกอบการสอน สื่อฝึกทักษะทางภาษา สื่อการนิเทศติดตามผล การประเมินผลการเรียน และการสอนซ่อมเสริม ยังไม่มีประสิทธิภาพ ฉะนั้นครูภาษาไทยจะต้องปรับปรุงพฤติกรรมการสอนให้ดีขึ้นในด้านการเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการสอนซ่อมเสริม ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงพฤติกรรมที่กล่าวแล้ว ดังนี้

7.1 พฤติกรรมด้านการเตรียมการสอน

ชูชาติ เขิงฉลาด (2527: 1) ได้กล่าวถึงการเตรียมการสอนของครูว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับครูผู้สอนทุกคน เพราะทำให้ครูประหยัดเวลา ลดข้อผิดพลาดและเกิดความมั่นใจในการสอนมากขึ้น องค์กร อินทรมพรรษ์ (2528: 81) ได้กล่าวถึงการเตรียมการสอนว่า "ครูทุกคนไม่ว่าจะมีความชำนาญในการสอนมากน้อยเพียงใดก็ตามก็ต้องเตรียมการสอน" อีรยุทธ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา (2528: 147) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า "การเตรียมการสอนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสอนที่ดี ครูประถมศึกษาที่ดีควรจะได้เตรียมการสอนทุกครั้งก่อนที่จะสอน"

จากคำกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การเตรียมการสอนมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนมาก ถึงแม้ครูจะมีประสบการณ์ในการสอนเป็นเวลานานปี แต่สิ่งที่สอนอาจเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นครูจะต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ที่ถูกต้องทันสมัย

องค์การ อินทรมพรรย (2528: 81) ได้กล่าวถึงวิธีการเตรียมการสอน พอสรุปได้ว่า การเตรียมการสอนนั้น ครูต้องวางแผนงานไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับเรื่องที่จะสอน เนื้อหา เวลา วิธีการ ตลอดจนอุปกรณ์การสอนที่จะนำมาใช้ ในกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้นครูต้อง ศึกษาเอกสารหลักสูตรให้เข้าใจ จัดทำแผนงานระยะยาว ระยะสั้นและรายวัน ศึกษาจุดประสงค์ ของเรื่องที่จะสอน เนื้อหาที่จะสอน กิจกรรมที่จะใช้ จัดเตรียมให้พร้อมและเตรียมวิธีการวัดและ ประเมินผล

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2525: 66-68) ได้เสนอแนวทาง ในการเตรียมการสอนไว้สองลักษณะ คือ การเตรียมตัวครูผู้สอนและการทำบันทึกการสอน การ เตรียมตัวครูผู้สอนมีสองลักษณะคือ ลักษณะแรก การเตรียมตัวระยะยาว ได้แก่ การศึกษาหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตรและศึกษาวิธีการวัดและประเมินผล การเรียน ตลอดจนการใช้แบบฟอร์ม ต่าง ๆ ตามหลักสูตร ลักษณะที่สอง คือ การเตรียมตัวระยะสั้น ได้แก่ การเตรียมตัวที่จะสอน ในแต่ละวันโดยศึกษาดารางสอน กำหนดการสอน ความคิดรวบยอด จุดประสงค์ เนื้อหา สื่อ กิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนวิธีการวัดและประเมินผลที่จะใช้สอนในแต่ละครั้ง

สำหรับพฤติกรรมในการเตรียมการสอนของครูนั้น กุลวดี เรืองเดช (2518: 60) ได้ศึกษาพบว่า ครูที่มีเพศ วุฒิ จำนวนปีที่ทำการสอน ระดับชั้นที่สอน และ สังกัดโรงเรียนที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการเตรียมการสอนไม่แตกต่างกัน และยังพบอีกว่า การที่ ครูจะเตรียมการสอนหรือไม่ขึ้นอยู่กับลักษณะของครูแต่ละคน

การเตรียมการสอนถือเป็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่จะนำเข้าสู่กระบวนการ จัดการเรียนการสอน ดังนั้นการเรียนการสอนจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับ การเตรียมตัวของครูในด้านต่าง ๆ ครูจะต้องมีความพร้อม เกี่ยวกับความรู้ในเนื้อหา หลักสูตร จิตวิทยาการเรียนรู้ เทคนิควิธีการถ่ายทอด การใช้สื่อการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผล ครูที่สอนได้ดีย่อมมีการเตรียมการสอนที่ดีด้วย

7.2 พฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดในกระบวนการใช้ หลักสูตร เพราะเป็นกิจกรรมที่นักเรียนและครูปฏิบัติร่วมกัน นั่นคือ การเรียนเป็นกิจกรรมที่นักเรียน ปฏิบัติและการสอนเป็นกิจกรรมที่ครูปฏิบัติ

ธีรยุทธ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา (2528: 125) ได้กล่าวว่า "พฤติกรรม การสอนของครูและพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนมีส่วน เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด พฤติกรรมการสอนที่ดีของครูย่อมส่งเสริมให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนที่ดี"

การเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ครู และนักเรียนต้องมีส่วนร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีนักเรียนเป็นศูนย์กลางของความ สนใจ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ 2525: 12) ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนภาษาไทย ครูควรจะเป็นผู้ดำเนินการให้กิจกรรมเป็นไปในแนวทางตามที่แผนการสอน และคู่มือครูเสนอแนะไว้ นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ มากที่สุด ส่วนครูเป็นผู้ดูแลให้ กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างราบรื่น ครูที่มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้ดี จะมีส่วนช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ ซึ่ง อัจฉรา ชิวพันธ์ (2531: 7-8) ได้กล่าวถึงความสามารถของครูภาษาไทยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพอสรุปได้ว่า ครู ภาษาไทยควรมีความสามารถในการจัดแผนการสอนได้เหมาะสมกับลักษณะของนักเรียนและ สภาพแวดล้อม มีความสนใจในการจัดเตรียมการเรียนการสอนเพื่อจูงใจ ใจให้ให้นักเรียนรักที่จะเรียน สามารถจัดการเรียนการสอนได้หลาย ๆ ลักษณะ เช่น การใช้เกม อภิปราย ครูต้อง กล้าแสดงออก มีความสามารถในการสรุปบทเรียนและสามารถจัดกิจกรรมเสริมความรู้ให้นักเรียน เข้าใจบทเรียนเป็นอย่างดี การจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทยครูจะต้องจัดให้สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของการสอนตามหลักสูตรหรือบทเรียน แต่ เดือนเพ็ญ ฤกษ์ร่วม (2521: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายของการสอนภาษาไทยในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กับพฤติกรรมการสอนของครู พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูไม่สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของการสอนภาษาไทยใน ทุกกลุ่มพฤติกรรม ส่วนเทคนิควิธีการสอนของครูโดยทั่วไปนั้น กระทรวงศึกษาธิการ กรมการฝึกหัดครู (2529: 184) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูในโครงการวิจัยสภาพแวดล้อมห้องเรียนระยะ ที่ 1 พบว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู กิจกรรมส่วนใหญ่ร้อยละ 54 เป็นการ สอนทั้งชั้น โดยครูยืนอธิบายสาธิตให้นักเรียนฟังพร้อม ๆ กันอยู่หน้าชั้น กิจกรรมรองลงมาคือ การทำแบบฝึกหัดร้อยละ 30 นอกนั้นเป็นกิจกรรมทบทวนบทเรียนแต่ กรณีย์ เสงพานิช (2528: จ.ฉ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูประถมศึกษาในเขตการศึกษา 8 พบว่า ในด้านเทคนิค การสอนครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนและค้นพบอีกว่า ครูที่มี

อายุต่างกันและมีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนด้านเทคนิคการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนพฤติกรรมการสอนของครูภาษาไทยโดยเฉพาะนั้น ทองสุข รวยสูง เนิน (2527: จ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนภาษาไทยของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า พฤติกรรมการใช้วิธีสอนที่ครูปฏิบัติมาก คือ วิธีการบอก อธิบายหรือบรรยาย วิธีการสนทนา ชักถาม อภิปรายแสดงความคิดเห็น พฤติกรรมการใช้เทคนิคการสอนที่ครูปฏิบัติมากที่สุด คือ ครูบอก อธิบาย หรือบรรยายรายละเอียดก่อนแล้วสรุปเป็นกฎเกณฑ์ สำหรับพฤติกรรมการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่ครูปฏิบัติมากที่สุด คือ ครูให้นักเรียนสนทนา ครูให้นักเรียนอ่านแบบแจกลูกหรือสะกดคำ และครูให้นักเรียนฝึกอ่านออกเสียงคำใหม่

สำหรับพฤติกรรมการสอนภาษาไทยของครูในเมืองและนอกเมือง แหวนใจ หมิ่นน้อย (2530: 67-68) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนภาษาไทยของครูประถมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ครูที่สอนในโรงเรียนในเมืองและนอกเมือง มีพฤติกรรมการสอนภาษาไทยด้านการสร้างบรรยากาศในห้อง เรียนและด้านการใช้วิธีสอนไม่แตกต่างกัน ครูที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 มีพฤติกรรมการสอน ด้านการสร้างบรรยากาศในห้อง เรียนและด้านการใช้วิธีสอนไม่แตกต่างกัน

7.3 พฤติกรรมการใช้สื่อการสอน

การใช้สื่อการสอน เป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีและเป็นการช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น การเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา 2521 นั้น บทบาทของครูจะเปลี่ยนไปเป็นผู้คอยให้คำแนะนำแก่นักเรียนและส่งเสริมให้นักเรียน มีบทบาทในกิจกรรมมากขึ้น ดังนั้นสื่อการสอนจึงเป็น เครื่องมือที่จะช่วยทำให้ครูประสบผลสำเร็จ ในการสอนและทำให้ผู้เรียนรับรู้เนื้อหาในบทเรียนมากขึ้น สำหรับพฤติกรรมการใช้สื่อการสอนของ ครูนั่น กุลวดี เรืองเดช (2518: 60) ได้ศึกษาพบว่า ครูที่มี เพศ วุฒิ จำนวนปีที่ทำการสอน ระดับชั้นที่สอนและสังกัดของโรงเรียนต่างกัน มีพฤติกรรมด้านการใช้อุปกรณ์การสอนไม่แตกต่างกัน และยังคงค้นพบอีกว่า ครูที่มีการเตรียมการสอนมาก มักจะมีการใช้อุปกรณ์การสอนมากด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสำรวจความต้องการในการใช้สื่อการสอน การผลิตสื่อการสอน ตลอดจนปัญหาในการผลิตและการใช้สื่อการสอนของครูประถมศึกษา มีผู้ทำไว้หลายท่านโดยทำในพื้นที่ต่างกัน เช่น แจ่มจันทร์ ปรีชาวิชัย (2522: ง-จ) ได้วิจัยที่จังหวัดราชบุรี พัชรา อังคินันท์ (2523: ง-ฉ) ได้วิจัยที่จังหวัดพิษณุโลก สุทธศรี ศรี (2524: ง-จ) ได้วิจัยที่จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ ประสงค์ เปนะนาม (2524: ข) ได้วิจัยที่จังหวัดบุรีรัมย์ พนม อินวกุล (2528: จ) และ ประสงค์ พิมล (2529: บทคัดย่อ) ได้วิจัยในเขตกรุงเทพมหานคร การวิจัยของบุคคลต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น มีข้อค้นพบที่สอดคล้องกันหลายเรื่องพอสรุปได้ดังนี้

ประเภทของสื่อที่โรงเรียนมี

สื่อการสอนที่มีมากที่สุดในโรงเรียน ได้แก่ บัตรคำ รองลงมาได้แก่ แผนที่ กระเป๋าหนัง รูปภาพ บ้ายนิเทศ และแผนภูมิ สื่อประเภทอุปกรณ์ที่มีอยู่มากคือ เครื่องรับวิทยุบันทึกเสียงแบบกระเป๋าหิ้ว และเครื่องบันทึกเสียง สื่อการสอนที่มีน้อย ได้แก่ สื่อประเภทเครื่องมือต่าง ๆ เช่น เครื่องฉายทุกชนิด

การใช้สื่อการสอน

พบว่า ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ใช้สื่อมากที่สุดในวิชาภาษาไทย ครูส่วนมากใช้สื่อการสอนเป็นบางครั้ง สื่อการสอนประเภทวัสดุที่ใช้มากที่สุดคือ หนังสือแบบเรียน กระดานดำ บัตรคำ และรูปภาพ ส่วนสื่อที่เป็นวิธีการที่ครูใช้มากที่สุดคือ การสาธิต การเล่นเกม และการแสดงบทบาทสมมติ ในการเตรียมสื่อครูจะยึดเนื้อหา แผนการสอน คู่มือครูและความประหยัด ระดับสติปัญญาของนักเรียน เป็นเกณฑ์ในการเตรียม สื่อที่ครูใช้ในการประเมินผลการเรียนของนักเรียนมากที่สุด คือ แบบฝึกหัด รองลงมาคือ คำถามถามความเข้าใจและแบบทดสอบ

การผลิตและการจัดหาสื่อ

พบว่า ครูจัดหาสื่อโดยใช้วัสดุในท้องถิ่นผลิตเป็นสื่อ ครูส่วนใหญ่ใช้เงินส่วนตัวซื้อสื่อการสอนและซื้อวัสดุเพื่อนำมาผลิตสื่อ วัสดุที่ใช้ในการผลิตสื่อได้แก่ เศษกระดาษ กระดาษสี กลองกระดาษ ต้นไม้ ใบไม้ ผลไม้ชนิดต่าง ๆ ดินและหิน โรงเรียนในเมืองได้สื่อการสอนจากหน่วยราชการ สถาบัน องค์กร หรือมูลนิธิต่าง ๆ แจกให้มากที่สุด โรงเรียนในชนบทได้สื่อจากการผลิตเองมากที่สุด

ปัญหาในการผลิตและการใช้สื่อการสอน

พบว่า ครูมีชั่วโมงสอนมากไม่มีเวลาผลิตสื่อและจัดเตรียมสื่อ เพื่อใช้ในการสอน โรงเรียนขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการสอน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ในด้านการผลิตและใช้สื่อการสอน จำนวนสื่อการสอนมีน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการ ครูมีความยุ่งยากในการขอใช้บริการจากแหล่งบริการสื่อการสอน

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า ครูใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุและวิธีการมาก ส่วนสื่อการสอนประเภทเครื่องมือครูยังใช้ไม่แพร่หลาย เนื่องจากขาดงบประมาณในการจัดซื้อ ขาดบุคลากรครูที่มีความรู้ความสามารถในการใช้และบำรุงรักษาและมีปัญหาในการผลิตและการใช้สื่อ เพราะครูมีชั่วโมงสอนมาก

7.4 พฤติกรรมด้านการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ถือเป็นหน้าที่สำคัญของครู ซึ่งจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และ เอนกกุล กริแสง (2519: 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวัดและประเมินผลว่า จะทำให้ครูทราบความเจริญงอกงามของนักเรียนในด้านต่าง ๆ และเป็นเครื่องช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2525: 185) ได้ระบุถึงการประเมินผลการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาว่า มีการประเมินผลการเรียนทุกชั้นเรียน โดยแยกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. การประเมินผลการเรียนเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการประเมินผลเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งมี 3 ขั้นตอน คือ

1.1 การตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นของนักเรียนที่สอน

1.2 การประเมินความรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้อันกำหนดไว้ใน

สมุดประจำชั้น เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้า

1.3 การประเมินผลปลายภาคเรียน เพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียน

2. การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน ซึ่งมีเกณฑ์ในการตัดสินได้แก่

2.1 การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งจะต้องไม่น้อยกว่า

2.2 การประเมินผลปลายปี ซึ่งจะมีเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

4 และ 6

3. การตัดสินผลการเรียน โดยใช้เกณฑ์ต่าง ๆ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่จะพัฒนาพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งของผู้เรียนและผู้สอน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ ดังนั้นครูจะต้องพิจารณาเลือกเทคนิควิธีการหรือเครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการวัดและประเมินผลให้เหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการทราบ กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2525: 186-187) ได้เสนอแนะเทคนิคในการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ไว้ 4 เทคนิค คือ

1. การสังเกตโดยตรง ซึ่งใช้ในขณะการสอนและหลังการสอน
2. การสัมภาษณ์ ซึ่งใช้ในการทดสอบ ประกอบการสังเกต ใช้แทนการสังเกตหรือการสัมภาษณ์โดยตรง
3. การตรวจผลงาน ควรใช้วิธีการจัดอันดับคุณภาพ เพื่อใช้เปรียบเทียบผลงานของนักเรียน
4. การทดสอบ โดยใช้ข้อสอบ แบบทดสอบชนิดต่าง ๆ

ครูประถมศึกษายังประสบปัญหาในการเลือกเทคนิควิธีการวัดและประเมินผลหรือเครื่องมือที่จะใช้วัดอยู่มาก จากการศึกษาของ วัลลภา อารีรัตน์ (2523: จ) ซึ่งศึกษาปัญหาการวัดและประเมินผลนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ครูประสบปัญหาการเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวัดให้เหมาะสมกับพฤติกรรมที่จะวัด และประสบปัญหาการสร้างเครื่องมือที่ไว้วัด ซึ่ง ประไพ วัฒนพงษ์ (2523: จ) ได้ศึกษาในลักษณะเดียวกัน แต่เป็นการศึกษาที่จังหวัดฉะเชิงเทรา และมีข้อค้นพบที่สอดคล้องในลักษณะเดียวกัน

สำหรับรายละเอียดของพฤติกรรมของนักเรียนที่ครูจะประเมินนั้นจะมีพฤติกรรมหลายระดับ ดังนั้นการเลือกใช้เทคนิควิธีการ หรือ เครื่องมือแต่ละครั้งที่วัด ครูจะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ครูต้องการทราบ ชาญชัย อินทรประวัตติ (2522: 641) ได้แบ่งพฤติกรรมตามขั้นตอนของการเรียนรู้ พอสรุปได้ดังนี้

1. ความรู้ความจำ พฤติกรรมแสดงออกมาโดยการระลึกและถ่ายทอดเรื่องราวนั้น ๆ ออกมาอย่างถูกต้องด้วยการพูด การเขียน หรือแสดงออกับกิริยา
2. ความเข้าใจ พฤติกรรมแสดงออกในการตีความ ขยายความ แปลความ อธิบายความหมาย ใช้เหตุผล
3. การนำไปใช้ พฤติกรรมแสดงออกโดยการสาธิตให้ดู บอกวิธีใช้
4. การวิเคราะห์ พฤติกรรมแสดงออกโดยบอกขั้นตอน แยกแยะ เปรียบเทียบ ยกตัวอย่าง บอกความสัมพันธ์
5. การสังเคราะห์ พฤติกรรมแสดงออกโดยการบอกขั้นตอน เขียนรายงาน เขียนโครงการ
6. การประเมินค่า พฤติกรรมแสดงออกโดยการวินิจฉัย ตัดสิน ประเมินค่าสิ่งของ วิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย

จากพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับต่าง ๆ ดังกล่าว ครูผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกเครื่องมือให้เหมาะสมโดยเฉพาะการทดสอบนั้น เครื่องมือที่ใช้วัดที่เป็นข้อสอบจะต้องสร้างให้ครอบคลุมเนื้อหา และสามารถวัดระดับของพฤติกรรมตามที่ต้องการได้

7.5 พฤติกรรมการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร

ภาษาไทยนอกจากจะเป็นเครื่องมือสำหรับการสื่อสารแล้ว ภาษาไทยยังจัดอยู่ในกลุ่มวิชาทักษะ ซึ่งต้องมีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ ดังนั้นการเรียนภาษาไทย เฉพาะที่หลักสูตรกำหนดไว้ อาจจะยังไม่เพียงพอสำหรับนักเรียน การให้โอกาสนักเรียนได้รับการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ทางภาษาไทย โดยการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรขึ้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

ประภาพรณ สุวรรณสุข (2528 : 162) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ว่า "คือ กิจกรรมที่ครูและนักเรียนร่วมกันจัดขึ้นนอกเหนือไปจากกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อส่งเสริมประสบการณ์ของนักเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น"

อัจฉรา ชิวพันธ์ (2531 : 62) ได้กล่าวถึงกิจกรรมเสริมหลักสูตรว่า "เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นนอกเหนือไปจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ตามหลักสูตร"

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า กิจกรรม เสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ครูและนักเรียนร่วมกันจัดขึ้น เพื่อ เสริมประสบการณ์ของนักเรียนนอกเหนือจากการเรียนในหลักสูตร

กิจกรรม เสริมหลักสูตรมีความสำคัญต่อนักเรียนมาก เพราะจะช่วยให้นักเรียนพัฒนาความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ และจะทำให้การเรียนการสอนตามหลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนั้นการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรจึงควรมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาในด้านต่าง ๆ เนื่องจากวิชาภาษาไทย เป็นวิชาทักษะ ซึ่งต้องอาศัยการฝึกฝนมาก การจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนประถมศึกษาจึงต้องมีการจัดการที่ดีทั้งด้านวิธีการและด้านกิจกรรม ในการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรภาษาไทยในระดับประถมศึกษานั้น ประภาพรรณ สุวรรณสุข (2528: 212-213) ได้เสนอแนะว่าการจัดกิจกรรมควรแบ่งออกเป็นกิจกรรมย่อย ๆ ดังนี้

1. กิจกรรมเกี่ยวกับการฟัง ได้แก่ การฟังทำนอง เสนาะจากวิทยุ โทรทัศน์ ฟังรายการได้วาทีของนักเรียนในโรงเรียนหรือบุคคลภายนอก ฟังรายการสนทนาหรือตอบปัญหาภาษาไทย ฟังการเล่านิทานหรือวรรณคดี
2. กิจกรรมเกี่ยวกับการพูด ได้แก่ การฝึกเป็นโฆษก การแสดงบทบาทสมมติ การได้วาที ประกวดการเล่าเรื่อง นิทาน ฝึกการสนทนากับบุคคลต่าง ๆ ฝึกพูดโดยใส่อารมณ์ตามลักษณะตัวละคร
3. กิจกรรมเกี่ยวกับการอ่าน ได้แก่ การอ่านในใจ การอ่านเร็ว การอ่านทำนองเสนาะ การสนทนาเกี่ยวกับหนังสือที่อ่าน การวิจารณ์ข่าวและเหตุการณ์ การอ่านและค้นคว้าความรู้ต่าง ๆ จากห้องสมุด
4. กิจกรรมเกี่ยวกับการเขียน ได้แก่ การประกวดเขียนเรียงความ เรื่องสั้น จดหมาย บันทึกประจำวันและข่าว ฝึกเขียนบทร้อยกรองง่าย ๆ จัดประกวดร้อยกรองในวาระสำคัญต่าง ๆ การประกวดเขียนคำขวัญ คำโฆษณา
5. กิจกรรมเกี่ยวกับวรรณคดี ได้แก่ จัดทำสมุดภาพทางวรรณคดี จัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับวรรณคดีตามโอกาสอันควร การทำหุ่นจำลองของตัวละครในวรรณคดี การแสดงละครจากวรรณคดี การชมนิทรรศการทางวรรณคดี จัดงานสำคัญทางวรรณคดี ปลูกต้นไม้ในวรรณคดี

6. กิจกรรมเกี่ยวกับหลักภาษาไทย ได้แก่ แข่งขันตอบปัญหา แข่งขัน
เกมชนิดต่าง ๆ การทำสมุดรวบรวมคำศัพท์ การจัดป้ายนิเทศ เกี่ยวกับความรู้ทางหลักภาษา

ในการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรให้แก่ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาแม้ว่า
ครูจะไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ครบดังกล่าวนั้น แต่ถ้าหากครูมองเห็นความสำคัญ จัดกิจกรรม
ให้นักเรียนตามความสามารถที่ครูจะจัดได้แล้ว การเรียนการสอนภาษาไทยก็จะมี ความหมาย
สำหรับนักเรียน ดังผลการวิจัยของ วสันต์ พรหมบุญ (2522: 157) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับ
โปรแกรมการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ครู
และนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของกิจกรรม เสริมหลักสูตรที่มีต่อกิจกรรมด้านวิชาการ
ว่ามีประโยชน์มาก โดยเฉพาะการส่งนักเรียนไปแข่งขันตอบปัญหา และ วิภา วิสเพ็ญ (2519:
จ) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรวิชาภาษาไทยของวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
พบว่า อาจารย์ในวิทยาลัยครูให้ความเห็นว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรภาษาไทยมีประโยชน์ช่วย
ส่งเสริมความรู้ความสามารถของนักศึกษาในการเรียนภาษาไทยมากขึ้น ทำให้นักศึกษามีความคิด
ริเริ่มสร้างสรรค์ ส่วนนักศึกษามีความเห็นว่ากิจกรรม เสริมหลักสูตรภาษาไทยช่วยให้มีความเข้าใจ
ในบทเรียนดีขึ้น

การจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรแต่ละกิจกรรมจำเป็นต้องมีการประเมินผลงาน
เพื่อจะได้ทราบว่าผลงานที่ได้ปฏิบัติไปนั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้ง เป้าหมายไว้หรือไม่
เกี่ยวกับเรื่องนี้ ประภาพรณ สุวรรณสุข (2528: 177-178) ได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการ
ประเมินผลการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรพอสรุปได้ คือ

1. บุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมจะต้องมีส่วนร่วมในการ
ประเมินผล
2. ใช้วิธีการประเมินหลาย ๆ วิธี เช่น การตอบแบบสอบถาม การ
สัมภาษณ์
3. ควรประเมินคุณค่าของกิจกรรมหลาย ๆ ด้าน เช่น ลักษณะของ
กิจกรรม เนื้อหา กิจกรรม วิธีดำเนินการกิจกรรม ช่วงระยะเวลาที่ดำเนินการกิจกรรม

4. การประเมินในขณะที่กิจกรรมกำลังดำเนินอยู่และหลังกิจกรรมนั้น
สิ้นสุดลงแล้ว

5. ควรนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมที่จะทำต่อไป

7.6 พฤติกรรมการสอนซ่อมเสริม

ตามสภาพการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยทั่ว ๆ ไปครูจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนทุกคนเรียนเหมือน ๆ กัน และเรียนไปพร้อม ๆ กัน แต่เนื่องจากนักเรียนในห้องเรียนแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกันทั้งทางด้านความสามารถในการรับรู้ และอัตราการเรียนรู้ ดังนั้นสิ่งที่นักเรียนแต่ละคนได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูในระยะเวลาที่เท่า ๆ กัน จึงแตกต่างกันไปตามระดับความสามารถของนักเรียน และทำให้นักเรียนส่วนหนึ่งไม่เข้าใจบทเรียนได้ดีพอ ทางแก้ปัญหานักเรียนที่ยังไม่เข้าใจบทเรียนนี้ จรูญ จียโชค (2530: 8) ได้เสนอแนะว่า ครูควรจัดสอนซ่อมเสริมให้ ซึ่งการจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริมเป็นสิ่งสำคัญ ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการสอนซ่อมเสริมเป็นอย่างดี

นักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการสอนซ่อมเสริมได้ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ ดังนี้

บันลือ พฤษะวัน (2525: 116) ให้ความหมายไว้ว่า " เป็นวิธีสอนที่ช่วยแก้ไข เด็กเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม เล็กให้เรียนได้ดีขึ้น เป็นการสอนที่มุ่งช่วยเหลือเด็กที่เรียนอ่อนหรือมีปัญหาในการเรียนโดยเฉพาะ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้สามารถเรียนทันหรือมีพื้นฐานทางวิชาการสูงขึ้น"

อำไพ สุจริตกุล (2516: 46) ได้กล่าวถึงความหมายของการสอนซ่อมเสริมว่า " เป็นการสอนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องและเสริมทักษะการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้แก่เด็ก เป็นการสอนที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากครู"

ศรียา และ ประภัสร์ นิยมธรรม (2525: 27) ได้ให้ความหมายไว้ว่า " เป็นบริการที่แยกจากชั้นเรียนปกติ เป็นการสอนเพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ใหม่ ๆ และหรือช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากครู"

อัชลี แจ่มเจริญ และ สุภัฏญา ธารีวรรณ (2523: 123) ให้ความหมายไว้ว่า "คือการสอนเด็กที่เรียนอยู่ในระดับต่ำหรือสูงกว่าเพื่อน ๆ ในห้องเรียนเดียวกัน"

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2526: 101) ให้ความหมายไว้ว่า "คือการสอนเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนช้าหรือสอนนักเรียนที่มีข้อบกพร่องทางการเรียน"

จากคำอธิบายความหมายการสอนซ่อมเสริมของบุคคลต่าง ๆ ดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การสอนซ่อมเสริม คือ การสอนที่ครูจัดขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนได้เรียนตามความสามารถของตน คือ ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องหรือขจัดปัญหาการเรียนของนักเรียนและเสริมทักษะการเรียนรู้

จรรยา จิยโชค (2530: 8) ได้กล่าวถึงสภาพการเรียนการสอนโดยทั่วไปว่า เมื่อครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียน จะมีนักเรียนจำนวนหนึ่ง (นักเรียนเก่ง) สามารถเข้าใจในสิ่งที่ครูสอนได้เป็นอย่างดีและมีนักเรียนส่วนใหญ่ (นักเรียนปานกลาง) เข้าใจเนื้อหาบ้างแต่ยังไม่ถ่องแท้ และมีนักเรียนอีกจำนวนหนึ่ง (นักเรียนอ่อน) ที่ยังไม่เข้าใจบทเรียน ในช่วงระยะเวลาที่เรียน การสอนซ่อมเสริมจึงมีความจำเป็นต้องสอนให้นักเรียนที่ยังไม่เข้าใจบทเรียนและนักเรียนที่เข้าใจบทเรียนแล้ว แต่ต้องการเรียนเพิ่มเติมตามความสามารถของตน ดังนั้นการจัดการสอนซ่อมเสริมครูต้องจัดแบ่งประเภทของนักเรียนให้เหมาะสม ซึ่ง อัชลี แจ่มเจริญ และ สุภัฏญา ธารีวรรณ (2523: 123) ได้แบ่งประเภทของการสอนซ่อมเสริมออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การสอนซ่อมเสริมสำหรับ เด็กที่เรียนอ่อน เรียนไม่ทันเพื่อน เพื่อให้เรียนได้ทัน เพื่อนในระดับเดียวกันหรือทันตามโครงการที่กำหนดไว้
2. การสอนซ่อมเสริมสำหรับ เด็กฉลาดให้ได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่ให้เต็มที่ และเป็นไปในแนวทางที่ถูกที่ควรและมีประโยชน์

ในการจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริม ครูจะต้องคำนึงถึงผลที่ได้รับจากการสอนที่คุ้มค่า เพราะครูและนักเรียนต้องใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นจากการเรียนปกติ ดังนั้นครูที่จัดการสอนซ่อมเสริมจะต้องคำนึงถึงหลักการสอนซ่อมเสริม ซึ่ง กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2526: 102) ได้เสนอแนะหลักการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า "ต้อง เป็นการ สอน เพื่อช่วย เหลือนัก เรียนขจัดข้อ เสียหรือข้อบกพร่องของนักเรียน ตลอดจนการ เรียนที่ไม่ถูกวิธี ให้หมดไปเพื่อซ่อมให้ดีขึ้น" นอกจากนี้ จรูญ จียโชค (2530: 8-9) ได้เสนอแนะหลักการ สอนซ่อมเสริม เด็กที่มีปัญหาทางการ เรียน พอสรุปได้ดังนี้

1. การสอนจะต้อง เริ่มจากสิ่ง ที่เด็กมีความรู้ อยู่แล้ว และขยาย ไปสู่ ความรู้ใหม่

2. การสอนซ่อมเสริมจะต้องสอนครั้งละ เรื่อง เพื่อไม่ทำให้เด็กสับสน

3. การสอนจะต้องใช้ เวลาสอนครั้งละน้อย ๆ ไม่ควร เกินครั้งละ 30

นาที

4. ครูต้องสอนในสิ่ง ที่นักเรียนไม่รู้หรือสิ่ง ที่นักเรียนบกพร่อง

5. ครูต้องสอนด้วยวิธีการใหม่ ๆ ไม่ซ้ำกับวิธีการสอนแบบ เดิมที่นักเรียน

ได้เรียนมาแล้ว

6. ต้องมีการประเมินผลการสอนทุกครั้งหลังจากสอนซ่อมเสริมแล้ว

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 ได้กำหนดแนวการปฏิบัติ เกี่ยวกับการวัด ประเมินผลไว้ว่า เมื่อครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปแล้วให้ทำการประเมินผล เพื่อตรวจสอบ ความรู้ของนักเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรูที่กำหนดไว้ หากนักเรียนคนใดไม่ผ่านเกณฑ์ตาม จุดประสงค์ที่กำหนดไว้ให้ถือ เป็นหน้าที่ของครูที่จะจัดการสอนซ่อมเสริมจนนักเรียนผ่านจุดประสงค์ นั้น (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ 2526: 420) จากข้อกำหนดของหลักสูตรดังกล่าวจะเห็น ได้ว่า โดยหน้าที่แล้ว ครูจะต้องจัดการสอนซ่อมเสริม เพื่อช่วย เหลือนักเรียนที่ เรียนอ่อนเป็นประจำ ซึ่ง จรูญ จียโชค (2531: 14) ได้กล่าวถึงการสอนซ่อมเสริมนักเรียนที่เรียนอ่อนว่า "ครูยังคง มีบทบาทสำคัญที่สุดในการช่วย เหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จทางการเรียนได้ในระดับสูง ไม่ ว่าจะเป็นการสอนตัวต่อตัวหรือการสอน เป็นกลุ่มย่อย แต่การสอนนั้นจะต้อง เป็นการสอนที่คำนึงถึง ข้อบกพร่องของนักเรียน"

สำหรับวิธีการสอนซ่อมเสริม นั้น มีอยู่หลายวิธีด้วยกันที่ครูสามารถเลือกใช้ วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนและความต้องการของครู จรูญ จียโชค

(2530: 8) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนซ่อม เสริมโดยทั่วไปของครูว่ามีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่หนึ่ง ครูจะเรียกนักเรียนที่เรียนอ่อนที่ต้องการสอนซ่อม เสริมมา เรียนกับครูตัวต่อตัวในลักษณะการสอนทบทวนใหม่อีกครั้งหนึ่ง แต่จะใช้เวลาในการสอนน้อยลงกว่าการสอนนักเรียนทั้งชั้นตามปกติ ส่วนลักษณะที่สอง ครูจะให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบแล้วอธิบายซักถามนักเรียนเกี่ยวกับแบบทดสอบจนนักเรียนค่อนข้าง เข้าใจจึงให้ทำแบบทดสอบอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งวิธีการที่ใช้ผู้นี้มักไม่ประสบผลดี โดยส่วนใหญ่ครูจะพบว่าหลังจากการสอนซ่อม เสริมโดยวิธีการดังกล่าวแล้ว นักเรียนที่เรียนอ่อนก็ยังคงมีปัญหาอยู่เช่นเดิม สำหรับผลการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการสอนซ่อม เสริมที่ครูปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันนั้น ทักษะ ศุภชัย (2524: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสอนซ่อม เสริมวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 2 พบว่า ครูนิยมใช้วิธีสอนซ่อม เสริมโดยการให้นักเรียนทำงานเพิ่ม ครูใช้อุปกรณ์ในการสอนซ่อม เสริมน้อย ส่วนกระบวนการในการสอนซ่อม เสริมนั้น ก่อนสอนครูใช้วิธีพิจารณาผลการเรียนที่ผ่านมาของนักเรียน หลังจากสอนซ่อม เสริมแล้วครูประเมินผลโดยการตรวจงานที่มอบหมายให้ทำ ถ้านักเรียนไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ครูก็จะสอนเพิ่มเติมให้ กิจกรรมที่ครูจัดขึ้นมากที่สุด ได้แก่ การทำงานรายบุคคล สำหรับความคิดเห็นของผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และครูภาษาไทย เกี่ยวกับวิธีสอนซ่อม เสริม สายใจ เกตุชาญวิทย์ (2527: 9) ได้ศึกษาพบว่า ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และครูภาษาไทย เห็นด้วยในระดับมากเกี่ยวกับวิธีการสอนซ่อม เสริมโดยให้นักเรียนทบทวนบทเรียนอย่างสม่ำเสมอ ให้นักเรียนไปศึกษาด้วยตนเอง การเฉลยแบบฝึกหัดและแบบทดสอบ สำหรับวิธีสอนซ่อม เสริมในรูปแบบต่าง ๆ ได้มีผู้เสนอแนะไว้หลายท่านคือ

ศิริกาญจน์ โกลุมภ์ (2522: 11-12) ได้เสนอแนะวิธีการสอนซ่อม เสริมวิธีต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

1. วิธีแบ่งกลุ่มนักเรียนในชั้นโดยการคละกันระหว่างนักเรียนที่เรียนอ่อนกับนักเรียนที่เรียน เก่ง แล้วให้มีการแข่งขันผลการเรียนระหว่างกลุ่ม เน้นให้นักเรียนรู้จักช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม
2. วิธีแบ่งกลุ่มนักเรียนตามระดับผลการเรียน คือ แบ่ง เป็น กลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง กลุ่มอ่อน บางวิชาครูอาจสอนรวมกันทั้งสามกลุ่ม แต่บางวิชาครูควรสอนนักเรียนที่เรียนอ่อน เพิ่มเติม

3. วิธีแบ่งกลุ่มนักเรียนในโรงเรียนคละกัน ตั้งแต่ชั้นสูงสุดลงมาถึงชั้นต่ำสุด โดยมีครูเป็นที่ปรึกษากลุ่ม มีนักเรียนเป็นประธานและกรรมการกลุ่ม จัดให้มีการพบปะประชุมกันหลังเลิกเรียนหรือเวลาว่าง ให้นักเรียนชั้นสูงกว่าสอนนักเรียนที่เรียนอ่อนในชั้นต่ำกว่า

4. ครูและนักเรียนภายในโรงเรียนร่วมมือกันสร้างสื่อที่ใช้ในการสอนซ่อมเสริม

5. จัดให้มีศูนย์ส่งเสริมการเรียนของนักเรียน โดยจัดครูที่มีชั่วโมงว่างมา เป็นผู้ควบคุมและให้บริการแก่นักเรียน เมื่อครูประจำชั้นเห็นว่านักเรียนคนใด มีความจำเป็น ต้องเรียนซ่อมเสริมก็จัดส่งนักเรียนคนนั้นมา เพื่อเรียนซ่อมเสริมกับครูประจำศูนย์

6. การสอนพิเศษ เป็นวิธีการสุดท้ายสำหรับการสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียน ครูควรสอนด้วยวิธีการที่แตกต่างไปจากการสอนในชั้นเรียน เช่น แทรกเกมและเพลง ประกอบบทเรียนให้มากขึ้น เรียงลำดับขั้นตอนจากง่ายไปหายาก

จรรยา จิยโชค (2531: 11-13) ได้ศึกษารูปแบบการสอนซ่อมเสริมที่เหมาะสมในระดับประถมศึกษา โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย พบว่า วิธีการสอนซ่อมเสริมที่ดีมี 3 วิธี คือ ครูสอนนักเรียนตัวต่อตัว นักเรียนเก่งสอนนักเรียนอ่อนตัวต่อตัว และให้นักเรียนศึกษาจากสื่อสำเร็จรูปต่าง ๆ

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2526: 103-104) ได้เสนอแนะวิธีการสอนซ่อมเสริมซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

1. ควรวางจุดประสงค์ในการสอนและการจัดวัสดุอุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจของนักเรียน การสอนต้องเป็นการช่วยให้นักเรียนอยากเรียน

2. วิธีสอนของครูต้องเหมาะสมกับนักเรียนแต่ละกลุ่มแต่ละคน โดยคำนึงถึงความพอใจ ประสบการณ์ ของนักเรียนแต่ละกลุ่มและบุคคล

วิธีการสอนซ่อมเสริมดังที่กล่าวมาแล้ว เป็นเพียงแนวทางให้ครูนำไปพิจารณาใช้ในการสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียน ซึ่งครูอาจจะเลือกใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เหมาะสมหรือใช้วิธีการหลาย ๆ อย่าง คละกันก็ได้

สำหรับงานวิจัยที่เปรียบเทียบวิธีการสอนซ่อมเสริม เพื่อค้นหาวิธีสอนที่เหมาะสมที่สุดนั้น มีผู้วิจัยไว้หลายท่าน เช่น วิรัช พุทธิพิบูล (2528: 174) พบว่า นักเรียนที่มีครู เป็นผู้สอนซ่อมเสริมกับนักเรียนที่ศึกษาจากแบบเรียนสำเร็จรูปมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับ ผลวิจัยของ หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา (2527: 21) ที่พบว่า ผลการสอนซ่อมเสริมนักเรียนโดยวิธีการให้นักเรียนเรียนจากแบบเรียนสำเร็จรูปกับวิธีให้เด็กเก่งช่วยสอนนักเรียนอ่อนในอัตรา 1 : 1 ให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นทั้งสองวิธี แต่ไม่พบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากวิธีสอนทั้งสองวิธี นอกจากนี้ เศรษฐศักดิ์ หนูทอง (2527: 71-72) ได้ทดลองเปรียบเทียบการสอนซ่อมเสริม 3 วิธี คือ วิธีการให้นักเรียนเรียนจากแบบเรียนสำเร็จรูป วิธีให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดเพิ่มเติมและวิธีสอนซ่อมเสริมปกติโดยครูเป็นผู้สอน ผลการทดลองพบว่า วิธีสอนทั้งสามวิธี ให้ผลเท่าเทียมกัน แต่วิธีการให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดเพิ่มเติมนักเรียนมีความคงทนในการเรียนรู้ดีที่สุด สาธร แก่นมณี (2527: 16-17) ได้เปรียบเทียบผลการสอน 3 วิธี คือ วิธีการสอนซ่อมเสริมโดยให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดเพิ่มเติม เป็นรายบุคคล วิธีการให้นักเรียนศึกษาจากแบบเรียนสำเร็จรูปรายบุคคล และวิธีการเฉลยแบบทดสอบย่อยมีการอธิบายข้อบกพร่องและวิธีการแก้ไข เป็นรายกลุ่ม จากการทดลองพบว่า วิธีการเฉลยแบบทดสอบย่อย มีการอธิบายข้อบกพร่องและวิธีการแก้ไข เป็นรายกลุ่ม นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงสุดและเป็นวิธีการสอนซ่อมเสริมที่ง่ายที่สุดสำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับวิธีการสอนซ่อมเสริมโดยให้นักเรียนที่เรียนเก่งสอนนักเรียนที่เรียนอ่อน หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรดิษฐ์ (2527: 18-19) ได้ค้นพบว่านักเรียนเก่งช่วยสอนนักเรียนที่เรียนอ่อนในอัตราส่วน 1 : 10 ไม่ได้ช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนอ่อนสูงขึ้น แต่หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ (2528: 7-10) กลับพบว่านักเรียนที่เรียนเก่งสอนนักเรียนที่เรียนอ่อนในอัตราส่วน 1 : 1 มีความคล่องตัวในการสอนมากกว่าวิธีสอนโดยให้นักเรียนที่เรียนเก่งสอนนักเรียนที่เรียนอ่อนในอัตราส่วน 1 : 2 จากงานวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่า อัตราส่วน of นักเรียนที่เรียนเก่งสอนนักเรียนที่เรียนอ่อนในอัตราส่วน 1 : 1 ให้ผลดีกว่าแบบ 1 : 2 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะยังมีนักเรียนอ่อนเพิ่มมากขึ้น นักเรียนเก่งก็จะมีความปัญหาในการถ่ายทอดหรือการให้บริการ การสอนมากขึ้นทำให้เกิดความเบื่อหน่ายทั้งผู้เรียนและผู้สอน

การบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษา เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ผลการจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับการดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่ง ภิญโญ สาธร (2519: 363) ได้กล่าวถึงความสำคัญของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา พอสรุปได้ว่าตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาเป็นตำแหน่งที่มีความรับผิดชอบในการพัฒนาประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ โดยเฉพาะประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยผ่านการศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษาเพียงอย่างเดียว ถ้าโรงเรียนประถมศึกษาขาดประสิทธิภาพประชากรส่วนใหญ่ของประเทศก็จะพลอยขาดประสิทธิภาพไปด้วย ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในฐานะที่ต้องรับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศ ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารงานโรงเรียนซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528: 5) ได้กำหนดงานบริหารโรงเรียนประถมศึกษาออกเป็น 6 งานดังนี้

1. งานวิชาการ
2. งานกิจการนักเรียน
3. งานบุคลากร
4. งานธุรการและการเงิน
5. งานอาคารสถานที่
6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ในบรรดางานบริหารโรงเรียนที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ งานวิชาการถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นงานที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยตรง ซึ่ง คาวเรือง รัตนิน (2518: จ) ได้วิจัยเกี่ยวกับงานบริหารการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาพบว่า งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญของการบริหารการศึกษาทุกระดับ ซึ่งผู้บริหารการศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรประมวลการสอน อุปกรณ์การสอน ตารางสอน แบบเรียน ห้องสมุดโรงเรียน การวัดผลการศึกษา การสอนแบบต่าง ๆ ที่ทันสมัยอยู่เสมอ งานวิชาการจะชี้ให้เห็นถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของหน่วยงานนั้น ผู้บริหารการศึกษาจะต้อง

ให้ความเอาใจใส่งานวิชาการเป็นพิเศษ และถือว่าการบริหารงานวิชาการ เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอนในโรงเรียน

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

สมิตร คุณานุกร (2518: 157) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า "หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการศึกษาของเด็กให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น"

ภิญโญ สาธร (2519: 232) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดภายในโรงเรียน ที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด"

หวน พินธุพันธ์ (2528: 45) ให้ความหมายไว้ว่า "เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรง ซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับหลักสูตร แผนการสอน การนิเทศการสอน ตารางสอน สื่อการสอนหรือเทคโนโลยีทางการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน ห้องสมุด และการประเมินผลการศึกษา"

จากความหมายตามทัศนะของนักศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้บังเกิดผลดีแก่นักเรียนมากที่สุด

ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

วิจิตร (ธีระกุล) วรุดบางกูร และ สุพิชญา ธีระกุล (2523: 32) ได้แบ่งการบริหารงานวิชาการออกเป็น 9 ด้านคือ

1. วัตถุประสงค์ นโยบาย และวิธีการบริหาร
2. หลักสูตรประมวลการสอน
3. ตารางสอน
4. อุปกรณ์การสอน
5. แบบ เรียนและหนังสืออ่านประกอบ

6. การจัดแบ่งหมู่ นักเรียน
7. การนิเทศการสอน
8. การจัดห้องสมุด
9. การวัดและประเมินผล

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528: 16-17) ได้กำหนดขอบ
ข่ายงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. งานการเรียนการสอน
3. งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
4. งานวัดและประเมินผล
5. งานห้องสมุด
6. งานนิเทศการศึกษา
7. งานด้านวางแผนและกำหนดวิธีการดำเนินงาน
8. งานส่งเสริมการสอน
9. งานประชุมอบรมทางวิชาการ

จากรูธรรม ศิลปรัตน์ (2524: 33) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงาน
วิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่า งานวิชาการของโรงเรียน
ประถมศึกษา มี 6 ด้าน คือ

1. หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร
2. การเรียนการสอน
3. วัสดุอุปกรณ์การสอน
4. ห้องสมุด
5. การนิเทศการศึกษา
6. การวัดและประเมินผลการศึกษา

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527: 15) ได้กล่าวถึงงานวิชาการของโรงเรียนว่าเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. หลักสูตร
2. การจัดการเรียนการสอน
3. การบริหารบุคลากรทางวิชาการ
4. การนิเทศการศึกษา
5. การบริหารสื่อการเรียน
6. กิจกรรมอื่น ๆ ที่เสริมการเรียนการสอน

พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารงานวิชาการ

ในที่นี้จะกล่าวถึงพฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามขอบเขตของการวิจัยนี้ คือ

1. การวางแผนและการกำหนดวิธีการดำเนินงาน
2. การบริหารหลักสูตร
3. นโยบายการจัดการเรียนการสอน
4. การส่งเสริมการใช้สื่อการสอน
5. การนิเทศการศึกษา
6. การวัดและประเมินผลการศึกษา
7. การส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตร
8. การส่งเสริมการสอนซ่อมเสริม

1. การวางแผนและการกำหนดวิธีการดำเนินงาน

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน มีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียนมากที่สุด ดังนั้นในการดำเนินงานทุกงาน ผู้บริหารจะต้องมีการวางแผนและกำหนดวิธีการดำเนินงานให้รัดกุม สนานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์ (2524: 46) ได้กล่าวถึงการวางแผนไว้ว่า เป็นวิธีการที่อาศัยหลักเหตุผลในการกำหนดว่า จะทำอะไรในอนาคต จะทำอย่างไร และจะวัดได้อย่างไรว่าผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงไร

ซึ่งการวางแผนจะต้องกำหนดเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน ในการวางแผน เพื่อพัฒนาการเรียน การสอนนั้น ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (2524: 134) ได้กล่าวถึงการวางแผนว่า มีบทบาทสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ

1. เพื่อให้การดำเนินการ เรียนของโรงเรียนไปถึง เป้าหมายที่กำหนดไว้ อัน เป็นการดำเนินการตามปกติของโรงเรียน

2. บทบาทในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียน

สำหรับขั้นตอนในการวางแผนนั้น สนานจิตร สุคนธ์ทรัพย์ (2524: 48) ได้ กำหนดขั้นตอนรวม 3 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นวางแผน เป็นขั้นตอนการกำหนดอนาคตที่ต้องการ คือสิ่งที่กำหนดจะให้ เป็นในระยะเวลาที่กำหนด วิธีการดำเนินงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ และวิธีการตรวจสอบว่า การดำเนินงานได้ผลตามที่กำหนดวัตถุประสงค์ไว้หรือไม่

2. ขั้นปฏิบัติตามแผน เป็นการนำแผนไปปฏิบัติ

3. ขั้นประเมินผล เป็นการตรวจสอบกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เพื่อการ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528: 19-23) ได้เสนอ แนวทางให้ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติ เกี่ยวกับการวางแผนงานวิชาการ เพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียน การสอน โดยมีแนวทางปฏิบัติ 4 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ โดยผู้บริหาร โรงเรียนควรศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เช่น

1. ข้อมูลต่าง ๆ ของโรงเรียน ได้แก่
 - 1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 1.2 จำนวนนักเรียน
 - 1.3 ยอดรวมแสดงผลการสอบรายปี
 - 1.4 สถิติการมาเรียนของนักเรียน
 - 1.5 จำนวนและอัตราซ้ำชั้นของนักเรียน

- 1.6 สื่อการเรียนและการสอนประจำห้องเรียน
- 1.7 จำนวนและประเภทสื่อในห้องสมุด
- 1.8 ลักษณะการสอนงานเลือก
- 1.9 ลักษณะและประเภทการนิเทศภายใน
- 1.10 ลักษณะและประเภทการสอนซ่อมเสริม
- 1.11 โครงการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมวิชาการ
- 1.12 อื่น ๆ
2. ข้อมูลที่เป็นข้อกำหนดที่ต้องยึดเป็นแนวทาง เช่น
 - 2.1 พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2523
 - 2.2 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520
 - 2.3 หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 เอกสารหลักสูตรและหนังสือ

แบบเรียน

- 2.4 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พ.ศ.2524
- 2.5 นโยบายของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ และมติคณะรัฐมนตรี

ขั้นตอนที่ 2 ขึ้นการวางแผนงานวิชาการ เป็นขั้นที่นำข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของงานวิชาการมาใช้วางแผนแก้ปัญหาในรูปแบบแผนงานและโครงการ ซึ่งผู้บริหารจะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นก่อน เปิดเรียนปีการศึกษาใหม่หรือก่อนการปฏิบัติงานได้แก่ งานดังต่อไปนี้

1. การจัดทำแผนงานและโครงการวิชาการประจำปี
2. การจัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน
3. การจัดทำแผนการสอน
4. การจัดตารางสอน
5. การจัดทำบันทึกการสอน

6. การจัดครู เข้าสอน
7. การจัดนักเรียน เข้าชั้น เรียน

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติตามแผน ผู้บริหารควรมีบทบาทดังนี้

1. ตรวจสอบการ เตรียมการสอนหรือบันทึกการสอน
2. ให้ครู เข้าปฏิบัติการสอนตรงตาม เวลา
3. ควบคุมกำกับติดตามและนิเทศ ให้ครูดำเนินการ เรียนการสอนให้เป็นไป

ตามแผนการสอนหรือคู่มือครู

4. จัดครู เข้าสอนแทนในกรณีครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชาไม่มาปฏิบัติการสอน
5. ควบคุม ดูแลให้ครูจัดสอนซ่อม เสริมนักเรียนที่เรียนอ่อนและจัดสอน เสริม

นักเรียนที่เรียน เก่ง

6. สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้สมบูรณ์

ยิ่งขึ้น

7. ควบคุมติดตามให้ครูที่รับผิดชอบงานและ โครงการงานวิชาการให้สามารถ

ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามปฏิทินปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนการประเมินผล เป็นการประเมิน เพื่อให้ทราบประสิทธิภาพ การดำเนินงานว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์และบรรลุเป้าหมายหรือไม่ การประเมินผลมี 3 ระยะ คือ การประเมินก่อนดำเนินงาน การประเมินระหว่างดำเนินงาน และการประเมิน เมื่อสิ้นสุด ระยะเวลาดำเนินงาน

การประเมินก่อนและระหว่างดำเนินงาน มีจุดมุ่งหมาย เพื่อแก้ไขปรับปรุง และ พัฒนาการทำงาน และการประเมินผล เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาดำเนินงานมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ ทราบข้อมูลย้อนกลับที่จะนำมาใช้ในการวางแผนดำเนินงานในระยะต่อไป

เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนมีภารกิจในการบริหารงานด้านต่าง ๆ มากมาย ดังนั้นในการบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวกับการจัดการ เรียนการสอนภาษาไทย ผู้บริหารควรจะ กระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ครู เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบด้วย ดังที่ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2525: 19) ได้ให้ทัศนะไว้พอสรุปได้ว่า ภารกิจทางด้านบริหารงานวิชาการนั้น

ผู้บริหารจะรับผิดชอบ เพียงผู้เดียวไม่ได้ หน้าที่ของผู้บริหารจึงต้องคอยกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูร่วมมือกันทุกคนในการที่จะปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนให้ดีขึ้น ผู้บริหารมีหน้าที่ที่ต้องประสานงาน สำนวความก้าวหน้าทางวิชาการว่า บรรลุถึง เป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ต้องคอยติดตามรายงานความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข หรือวางแผนงานในขั้นต่อไปได้ และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้บริหารจะต้อง เป็นผู้มีความสามารถด้านการจัดระเบียบบริหารงาน รู้จักการจัดหน่วยงาน รู้จักเลือกคน เพื่อจะได้มอบหมายอำนาจหน้าที่ให้บุคลากรได้ปฏิบัติอย่างถูกต้องและเหมาะสม ผู้บริหารจะต้องมีความเข้าใจในกระบวนการบริหาร เช่น รู้จักวางแผน การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน การควบคุมบังคับบัญชา การวินิจฉัยสั่งการ การมอบหมายงาน และการวัดและประเมินผลงาน

สำหรับการกำหนดวิธีการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการอย่างมีขั้นตอน ซึ่ง ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (2524: 140-141) ได้เสนอแนะขั้นตอนการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนไว้ 4 ขั้นตอน พอสรุปได้คือ

1. การสำรวจสภาพและความพร้อมของโรงเรียน เป็นการหาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เช่น เครื่องมือที่มีอยู่ ผลการเรียนของนักเรียนที่ผ่านมา ความพร้อมของบุคลากรและทรัพยากรที่โรงเรียนมีอยู่ ข้อมูลเหล่านี้จะนำมาใช้แก้ปัญหาของโรงเรียน
2. การกำหนดเป้าหมาย หลังจากได้ทราบข้อมูลแล้วก็จะสามารถกำหนดเป้าหมายตามที่ต้องการได้ การกำหนดเป้าหมายควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้
 - 2.1 จุดหมายที่กำหนดไว้ไม่ควรสูงเกินไป
 - 2.2 คำนึงถึงความพร้อมของทรัพยากรที่มีอยู่
 - 2.3 เป้าหมายที่กำหนดควรเป็นที่ยอมรับของคณะครูในโรงเรียน
3. การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย คือ การกำหนดแนวทางที่จะให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ เช่น จัดหา อุปกรณ์การสอน การอบรมครู การสร้างแบบทดสอบ เป็นต้น
4. การประเมินการดำเนินงาน เมื่อดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายแล้ว ผู้บริหารจะต้องประเมินการดำเนินงานในด้านกระบวนการ (process) และผลผลิต (product) เพื่อหาจุดอ่อนมาแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

จากแนวคิดในการวางแผนและกำหนดวิธีการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงคุณภาพ การเรียนการสอนดังกล่าว จะเห็นได้ว่าผู้บริหารโรงเรียน เป็นบุคคลที่มีความสำคัญมาก โดยมีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบ เป็นผู้นำบุคลากรในโรงเรียนร่วมมือปฏิบัติงานให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถในกระบวนการวางแผน สามารถนำข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ ในการวางแผนงานและโครงการต่าง ๆ ตลอดจนสามารถควบคุมกำกับติดตามและนิเทศวิธีการดำเนินงาน สามารถกำหนดวิธีการดำเนินงานให้บุคลากรภายในโรงเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนอย่าง ต่อเนื่อง มีความสามารถนำผลการประเมินการดำเนินงานมาใช้ปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

2. การบริหารหลักสูตร

หลักสูตร เปรียบ เสมือน เครื่องกำหนดทิศทางของการเรียนการสอน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เป็นอย่างดี และสามารถควบคุมการสอนของครูให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายตามที่หลักสูตรต้องการ สมพงษ์ จิตระดับ (2521: 43) ได้เสนอแนะวิธีการบริหารหลักสูตรสำหรับผู้บริหารโรงเรียนไว้ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนต้องทำความเข้าใจในหลักสูตร โดยเฉพาะหลักการ จุดหมายและโครงสร้างของหลักสูตรจนสามารถเข้าใจจุดประสงค์ของการจัดการประถมศึกษา
2. ผู้บริหารควรนำแนวคิดที่เป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมาชี้แจงหรือทำความเข้าใจกับครูเป็นประจำทุกเดือน เช่น การประชุม การปรึกษาหารือ การออกหนังสือเวียนหรือ เอกสารข่าวสาร
3. จัดให้มีครูคอยเอาใจใส่นักเรียนในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการสร้างเสริม และควบคุมลักษณะนิสัย มารยาท ความประพฤติ คุณธรรมและค่านิยม เป็นประจำ และให้ครูทุกคน ถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องเอาใจใส่สร้างเสริมคุณธรรมและลักษณะนิสัย ตลอดจนความประพฤติอันดีงาม แก่นักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อมตลอดเวลา เช่น การแนะนำ อบรมสั่งสอน และทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน
4. กำหนดการปิดเปิดโรงเรียนไว้ล่วงหน้าตลอดปี โดยคำนึงถึงวันที่ต้องปิดตามประกาศของสำนักนายกรัฐมนตรี และวันหยุดตามประเพณีท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อจะได้เตรียมตารางสอนไว้ล่วงหน้าและวางแผนจัดกิจกรรมไว้ล่วงหน้าตลอดปี

5. กำหนดเวลาสอนประจำสัปดาห์หนึ่ง ๆ เช่น จำนวนคาบเวลาแต่ละวันของสัปดาห์
6. ครูควรจะได้ศึกษาหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู และสื่อการเรียนต่าง ๆ ให้เข้าใจแท้จริงก่อนสอนนักเรียน
7. โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์ชี้แจงกับประชาชนให้เข้าใจแนวการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลการศึกษาตามแนวของหลักสูตรใหม่อยู่เสมอ

อนงค์ศิริ วิชาลัย (2530: 16-17) ได้กล่าวถึงการบริหารหลักสูตรว่า คือ การนำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือการนำหลักสูตรไปใช้ให้ได้ผลนั่นเอง ซึ่งบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ก็คือผู้บริหารโรงเรียน เพราะเป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดต่อการจัดการศึกษา ดังนั้นหลักสูตรจะเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับการใช้หลักสูตรซึ่งเป็นกระบวนการที่จะทำให้หลักสูตรกลายเป็นการปฏิบัติ ซึ่ง สุมิตร คุณานุกร (2518: 7) ได้กล่าวว่าผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรประถมศึกษาเป็นอย่างดี เพื่อสามารถให้คำแนะนำและควบคุมครูให้ดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้อย่างถูกต้อง เพราะหัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้ก็คือ การสอนและบุคคลที่สำคัญที่สุดก็คือครู

ผู้บริหารโรงเรียน เป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในระดับโรงเรียน เพราะจะต้องเป็นผู้นำเอาหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และเนื้อหาของหลักสูตรที่หน่วยงานระดับชาติวางไว้เอาไปใช้ให้ได้ผล ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงควรมีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร ซึ่ง อนงค์ศิริ วิชาลัย (2530: 17-18) ได้เสนอแนะบทบาทและกิจกรรมที่ผู้บริหารควรปฏิบัติพอสรุปได้ดังนี้

1. การปรับหลักสูตรเพื่อนำไปสู่การสอน ผู้บริหารควรศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรแม่บทกับแผนการสอนในด้านจุดหมาย จุดมุ่งหมายเฉพาะ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน อุปกรณ์การสอน ระเบียบวิธีวัดและประเมินผล
2. การจัดเตรียมดำเนินการก่อนนำหลักสูตรไปสู่การสอนผู้บริหารควรมีบทบาทดังนี้

2.1 จัดประชุมครูในโรงเรียนก่อน เปิดภาคเรียน เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ เรื่องหลักสูตรและวางแผนการสอนร่วมกัน

2.2 นำผลการประเมินคุณภาพของนักเรียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของแต่ละชั้นมาพิจารณาจุดเด่นจุดด้อย เพื่อกำหนด เป้าหมายและวางแผนปรับปรุงคุณภาพร่วมกัน

2.3 จัดทำกำหนดการสอนในแต่ละชั้น แต่ละวิชาให้พร้อม

2.4 จัดทำตารางเรียนโดยยึดตามความต้องการและความเหมาะสมของผู้เรียน เป็นหลัก

2.5 พิจารณาจัดครูเข้าสอน ตามความสมัครใจ ตามความถนัดโดยครู และผู้บริหารพิจารณาร่วมกัน

2.6 ให้ครูวางแผนการสอนล่วงหน้าโดยการจัดทำบันทึกการสอน

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บทบาทที่สำคัญของผู้บริหารในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ การนิเทศเพื่อปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาพฤติกรรมการสอนของครู เพื่อให้การเรียนการสอนมีคุณภาพยิ่งขึ้น

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2524: 113-114) และ สัจด์ อุทรานันท์ (2528: 273-274) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตรโดยมีประเด็นที่สอดคล้องกันพอสรุปได้ดังนี้

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่อย่างชัดเจน
2. ให้บริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ
3. ดำเนินการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนอย่าง

สม่ำเสมอ

4. กระตุ้นและส่งเสริมครูในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น จัดการอบรมหรือจัดประชุมสัมมนา ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งครูไปดูงานสังเกตการสอนโรงเรียนอื่น จัดหาหนังสือทางวิชาการให้ครูอ่าน เป็นต้น

5. ให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่ครูคนอื่น ๆ

นอกจากนี้ วิชัย ราษฎร์ศิริ (2524: 113-114) เสนอแนะบทบาทของ
ผู้บริหารโรงเรียนเพิ่มเติมในประเด็นดังต่อไปนี้

1. จัดทำแผนการเรียนการสอน ตารางสอน เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไป
อย่างราบรื่น
2. จัดครูเข้าสอนตามความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ
3. จัดเตรียมสถานที่ที่จะใช้ประกอบการเรียน การสอนให้พร้อม เช่น ห้องเรียน
ห้องสมุด เป็นต้น
4. พยายามส่งเสริมสนับสนุนให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสม เช่น การ
จัดตั้งชุมนุมวิชาการต่าง ๆ

นอกจากผู้บริหารโรงเรียนจะมีบทบาทในการนำหลักสูตรไปใช้ให้ได้ผลแล้ว
แฮร์ริส (Harris 1963: 13) ยังได้เสนอแนะว่าผู้บริหารโรงเรียนยังคงมีหน้าที่ในการพัฒนา
หลักสูตร ซึ่งหมายถึงการสร้าง ปรับขยายหลักสูตรที่นำมาใช้ในโรงเรียนให้เหมาะสมกับสภาพ
บุคลากร สถานที่ รวมถึงการสร้าง เครื่องมือการใช้หลักสูตร การกำหนดระดับมาตรฐานการใช้
หลักสูตร ตลอดจนการทำประมวลการสอนและโครงการสอนวิชาต่าง ๆ ให้เหมาะสม ซึ่ง ทาบา
(Taba 1962: 12) ได้แสดงความคิดเห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นงานที่ต้องจัดลำดับความ
คิดเห็นให้เป็นระเบียบ เป็นขั้นตอน ซึ่งเขาได้เสนอขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรไว้ทั้งหมด 7
ขั้นตอนคือ

1. การสำรวจความต้องการ (diagnosis of needs)
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย (formulation of objectives)
3. การเลือกเนื้อหา (selection of contents)
4. การจัด เนื้อหา (organization of contents)
5. การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (selection of learning
experiences)
6. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (organization of learning
experiences)
7. การกำหนดว่าจะประเมินผลอะไร ประเมินด้วยวิธีใด (determination
of what to evaluate and of the ways and means of doing it)

ส่วน สมิตร์ คุณานุกร (2518: 5-8) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรว่ามีกิจกรรมหลัก 5 ประการ ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้น เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องแบบวัฏจักรพอสรุปได้ดังนี้

1. การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การเลือก การจัด เนื้อหาวิชา และประสบการณ์
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร
5. การปรับปรุงหลักสูตร

จากที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการ เรียนการสอน เป็นอันมาก ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ และมีบทบาทในด้านการ เป็นผู้นำการพัฒนาหลักสูตร ดังนั้นผู้บริหารจึงควร เป็นผู้มีความรู้ความ เข้าใจในจุดหมายหลักการ โครงสร้าง เนื้อหาของหลักสูตรที่ใช้ อยู่ เป็นอย่างดี

3. นโยบายการจัดการ เรียนการสอน

ธำรง บัวศรี (2509: 235-236) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนใน การบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวกับการสอนของครูพอสรุปได้ว่า ครูใหญ่จะต้องวางนโยบายร่วมกับ ครูว่า นโยบายการเรียนการสอนในแต่ละปี และแต่ละวิชาจะ เน้นหนักไปในรูปใด เป้าหมายของ การปรับปรุงการเรียนการสอนมีอะไรบ้าง แล้วจึงจัดสรรระบบงาน จัดตัวบุคคล แบ่งหน้าที่การงาน ให้ได้สัดส่วนกันและให้ เหมาะสมกับความถนัดของครู ในระหว่างดำเนินการเรียนการสอน ฝ่าย บริหารจะต้องทำหน้าที่บริการ (service) แก่ครูในด้านต่าง ๆ ที่จะช่วย ส่ง เสริมประสิทธิภาพ การเรียนการสอน

การจัดการ เรียนการสอนถือเป็นภาระหน้าที่อันสำคัญของ โรงเรียน ผู้บริหารเป็นผู้ อยู่ในฐานะผู้นำทางวิชาการในโรงเรียน ดังนั้นจึงมีหน้าที่สำคัญ คือ การอำนวยความสะดวกให้การ เรียน การสอนในโรงเรียนดำเนินไปด้วยความ เรียบร้อยและ เกิดสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา อนงค์ศิริ วิชาลัย (2530: 7) ได้เสนอแนะบทบาทของผู้บริหารในการอำนวยความสะดวกด้านการ จัด การเรียนการสอนดังนี้

1. กำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์และวางแผนวิชาการของโรงเรียน
2. ควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศงานด้านการ เรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

3. จัดหาหลักสูตรและ เอกสารประกอบหลักสูตรให้ เพียงพอตามสภาพของ
โรงเรียน

4. จัดให้ครูผลิต จัดหาสื่อการเรียนการสอน และควบคุมดูแลให้ครูนำไปใช้
ประกอบการสอน

5. จัดให้มีมุมหนังสือหรือห้องสมุดให้ เหมาะสมตามสภาพของโรงเรียน

6. ให้โรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนตามระเบียบ
ว่าด้วยการวัดผล

7. ส่งเสริมและแนะนำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ที่เหมาะสมมาใช้ในการเรียน
การสอน

การวางแผนนโยบายการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนนั้น จะมี
จุดมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนควรจะเป็น
ไปตามแนวทางที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2525: 11-12)
ได้เสนอแนะหลักการและวิธีการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางหลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521 พอสรุปได้ดังนี้

1. กระบวนการเรียนมีความสำคัญเท่ากับเนื้อหา คือ ผู้เรียนนอกจากจะได้
รับความรู้แล้วจะต้องมีความสามารถทำงาน เป็น มีนิสัยที่ติดตัวไปด้วย

2. กิจกรรมการเรียนการสอน ครูจะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมโดยใช้แผนการสอน
คู่มือครูและสื่อการเรียนต่าง ๆ เป็นแนวทางและ เครื่องมือ เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติหรือศึกษาหา
ความรู้ด้วยตนเอง โดยให้นักเรียน เป็นผู้ค้นหาความรู้สรุปและตัดสินใจด้วยตนเอง

3. การเรียนการสอนมีการฝึกปฏิบัติควบคู่ไปกับการเรียนภาคทฤษฎี

4. กิจกรรมการเรียนการสอนมีหลายวิธีตามความเหมาะสมของ เนื้อหา
สถานการณ์ และวัยของผู้เรียน

5. การเรียนการสอน เน้นกระบวนการทำงาน เป็นกลุ่ม ช่วยเหลือร่วมมือกัน
ทำงาน

จากแนวทางดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การเรียนการสอน เน้นให้นักเรียน เป็นจุด
ศูนย์กลางของความสนใจ ครู เป็นเพียงผู้ชี้แนะ เท่านั้น ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางที่

กล่าวมา ผู้บริหารจะต้อง เตรียมตัวครูผู้สอนให้พร้อมก่อนทำหน้าที่สอน ซึ่ง วิชัย ราษฎร์ศิริ (2524: 116) ได้เสนอแนะวิธีการที่ผู้บริหารจะ เตรียมครูก่อนให้ทำหน้าที่สอน พอสรุปได้ดังนี้

1. จัดประชุมชี้แจงหลักสูตร แผนการสอน กิจกรรมที่จะใช้ในการสอนแต่ละระดับชั้นให้เป็นที่ เข้าใจ
2. จัดสัมมนาให้ความรู้ทางวิชาการ เพื่อให้เกิดความ เข้าใจในหลักสูตร หลักการสอน แผนการสอน เนื้อหาวิชาและกิจกรรมที่ใช้สอน
3. จัดประชุม เชิงปฏิบัติการ เพื่อให้มีความรู้ความ เข้าใจมองเห็นปัญหา เตรียมวิธีแก้ปัญหา เพื่อให้ครูมีความมั่นใจในการสอนวิชาภาคปฏิบัติได้ดี
4. จัดให้มีการสาธิตการสอน จัดทำอุปกรณ์การสอน จัดทำตารางสอนร่วมกัน ผลัดเปลี่ยนกันสั่ง เกิดการสอน สาธิต และให้ข้อเสนอแนะแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ช่วยให้แต่ละคนปรับปรุงการสอนของตน และมีการประสานงานก่อนลงมือปฏิบัติการ
5. จัดให้ครูไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อเปิดโอกาสให้ครูได้มีประสบการณ์มากขึ้นจากการดูโรงเรียนอื่น ๆ
6. รวบรวมอุปกรณ์และแหล่งวิชาการ ตลอดจนวิทยากรทุก ๆ ด้านที่สามารถจะ ส่งเสริมการเรียนการสอนได้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดพอสรุปได้ว่า นโยบายการจัดการเรียนการสอนควรมุ่งให้ ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามจุดประสงค์ของหลักสูตร ทั้งนี้ผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาท ในการวาง เป้าหมายของการปรับปรุงการเรียนการสอน จัดเตรียมครูให้พร้อมที่จะทำหน้าที่สอน และในระหว่างการเรียนการสอน ผู้บริหารจะต้องคอยอำนวยความสะดวกในด้านการกำกับดูแลช่วยเหลือครู ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การส่งเสริมการใช้สื่อการสอน

สื่อการสอน เป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2525: 25) ได้กล่าวว่าสื่อการสอนมีบทบาทต่อการ เรียนรู้ของ เด็กประถมศึกษาในด้านการกระตุ้น ความสนใจต่อสิ่งที่ เรียน เป็น เครื่องมือช่วยให้ เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมให้เด็กได้รับ ประสบการณ์ รูปธรรม เป็นตัวแบบสำหรับการ เรียนรู้กระบวนการหรือความคิดรวบยอดที่สลับซับซ้อนกัน

สร้างบรรยากาศความเป็นกันเองในรูปของกิจกรรมต่าง ๆ และสร้างสภาพการณ์ที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้ของเด็ก

จากคุณประโยชน์ของสื่อการสอนดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องจัดดำเนินการเกี่ยวกับสื่อการสอน เพื่อส่งเสริมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการของโรงเรียน จึงต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้นำในการใช้สื่อการสอนภายในโรงเรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งเกี่ยวกับบทบาทผู้นำในการใช้สื่อการสอนนี้ อีริกสัน (Erickson อ้างถึงใน ชลอ มงคลการุญย์ 2530: 58) ได้กล่าวว่า

1. ผู้บริหารจะต้อง เป็นผู้กำหนดนโยบายและแนวทางในการจัดหา การใช้ การบำรุงรักษาสื่อ ตลอดจนการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ
2. ผู้บริหารจะต้องพยายามช่วยเหลือครูให้สามารถนำสื่อการสอนมาใช้ ประกอบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้กระบวนการนิเทศการศึกษา
3. ผู้บริหารจะต้อง เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับสื่อการสอน สามารถให้คำแนะนำ เผยแพร่หรือสร้างสรรค์สื่อการสอน เพื่อนำมาใช้ในโรงเรียนได้
4. ผู้บริหารจะต้อง เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เกี่ยวกับวิธีใช้ และรู้ถึงประสิทธิภาพของสื่อการสอนแต่ละชนิด แต่ไม่จำเป็นต้อง เป็นช่างทำหน้าที่แก้ไขบำรุงรักษาสื่อเสียทั้งหมด แต่ควรมีความรู้ไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารสื่อการสอนภายในโรงเรียน

ในการบริหารสื่อการสอนภายในโรงเรียน อีริกสัน (Erickson อ้างถึงใน ชลอ มงคลการุญย์ 2530: 58-59) ได้เสนอหลักการบริหารสื่อการสอนที่ดีไว้ดังนี้

1. การบริหารสื่อการสอนที่ดี ต้องอยู่ในความรับผิดชอบของผู้นำที่มีความรู้ความชำนาญ และสามารถปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านหลักสูตรได้เป็นอย่างดี ตลอดจนได้รับความสนับสนุนทางด้านงบประมาณกำลัง และ เครื่องมือ เครื่องใช้ อย่างพอเพียงในขั้นต้น ผู้บริหารจะต้องกำหนดนโยบายสำหรับ เป็นแนวทางในการปฏิบัติของ โรงเรียน เครื่องงบประมาณและบุคลากรให้เพียงพอ

2. สื่อต่าง ๆ ควรนำไปใช้ได้อย่างสะดวก ตรงกับความต้องการของครูผู้สอน ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้คณะครูได้มีส่วนในการคัดเลือก จัดซื้อ ผู้บริหารต้องกำหนดวิธีนำสื่อการสอนไปใช้อย่างเหมาะสม ในขณะที่เดียวกันผู้บริหารจะต้องคอยดูแลให้คำแนะนำแก่ครู เมื่อเกิดปัญหาการใช้สื่อการสอน

3. สื่อต่าง ๆ ครูจะต้องสามารถนำไปใช้ได้โดยมีความยากลำบากน้อยที่สุด นั่นคือ สื่อต้องมีคุณภาพดี มีคนช่วยเหลือ ซึ่งผู้บริหารทำได้โดยจัดตั้งศูนย์สื่อเป็นส่วนกลาง มีเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้ทางด้านนี้โดยเฉพาะประจำอยู่ ควรมีการตรวจสอบเพื่อซ่อมแซมอยู่เสมอ ถ้าจำเป็นควร เปลี่ยนหรือจัดซื้อมาแทนซึ่งในแต่ละปีโรงเรียนก็จะมียงบประมาณในการจัดซื้ออยู่แล้ว ซึ่งจากการศึกษาของ ปราณี อัมอารมย์ (2526: บทคัดย่อ) พบว่า ผู้บริหารใช้เงินประเภทงบประมาณประจำปี จัดซื้อสื่อการสอนมากที่สุด รองลงมาคือเงินบำรุงการศึกษา

4. ควรจัดหาสื่อไว้หลายชนิด เพื่อสนองความต้องการของครู ทั้งที่เป็นวัสดุสิ้นเปลือง เช่น กระดาษ สี แผนที่ หนังสือ ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้โรงเรียนควรจัดหาไว้ให้พร้อม เพื่อสนองความต้องการของครู จากการศึกษาของ ปราณี อัมอารมย์ (2526: บทคัดย่อ) พบว่า การใช้งบประมาณจัดซื้อสื่อการสอนของผู้บริหารไม่สอดคล้องกับความต้องการสื่อการสอนของครูทุกกลุ่มประสบการณ์ ดังนั้นผู้บริหารควรจัดประชุมปรึกษาหารือกับครูเกี่ยวกับการจัดซื้อสื่อการสอน กำหนดโครงการทำสื่อการสอน โครงการทดลองสื่อใหม่ ๆ ตลอดจนวางแผนประสานงานกับหน่วยงานอื่น เพื่อนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์

5. โครงการจัดทำสื่อการสอนของโรงเรียน ควรจะได้ส่งเสริมและพัฒนาครูประจำการไปด้วย โดยเปิดโอกาสให้ครูได้เพิ่มพูนความรู้และทักษะในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจากการวิจัยของ ปราณี อัมอารมย์ (2526: บทคัดย่อ) และ นันทวัลย์ ศรีมีญพร (2527: บทคัดย่อ) มีข้อค้นพบสอดคล้องกันว่าครูประถมศึกษาต้องการให้ผู้บริหารจัดการอบรมเกี่ยวกับการผลิต การใช้สื่อการสอน ดังนั้นผู้บริหารควรจัดประชุมสัมมนา อบรมครูประจำการเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน เพื่อพัฒนาความรู้ และทักษะของครูประจำการ

สำหรับหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการใช้ สื่อการสอนนั้น แทลมทอง ร่มสนธิ์ (2528: 60) ได้เสนอแนะหน้าที่ของผู้บริหารในเรื่องดังกล่าวพอสรุปได้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูใช้สื่อการสอนอย่างถูกต้อง เหมาะสมและคุ้มค่า
2. จัดหาวัสดุเพื่อให้ครูใช้จัดทำสื่อการสอนอย่างเพียงพอ
3. ส่งเสริมให้ครูนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ผลิตเป็นสื่อการสอน
4. จัดระบบการเก็บบำรุงรักษาสื่อการสอนเพื่อสะดวกในการใช้
5. จัดตั้งศูนย์สื่อการสอนของโรงเรียน เพื่อให้ครูหมุนเวียนใช้สื่ออย่างทั่วถึง
6. ร่วมมือกับครูศึกษา เนื้อหาวิชาในหลักสูตรชั้นต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางใน

การจัดทำและจัดหาสื่อการสอนที่เหมาะสม

7. อำนวยความสะดวกแก่ครูในการนำสื่อการสอนไปใช้

5. การนิเทศการศึกษา

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2526: 71) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า

"หมายถึง การช่วยเหลือปรับปรุงการสอนของครูให้ดีขึ้น"

องค์การ อินทรมพรรย์ (2528: 166) ให้ความหมายไว้ว่า "หมายถึง การปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาแก่ครูในด้านการปรับปรุงการสอน"

สงัด อุทรานันท์(2524: 4) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาในเชิงปฏิบัติการ (operational definition)ว่า "หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการเรียนของนักเรียน"

กู๊ด (Good 1973: 539) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า "หมายถึง ความพยายามของผู้ที่จัดการศึกษาในการช่วยส่งเสริมแนะนำครู และบุคลากรของโรงเรียนให้สามารถปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น"

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงการสอนของครูให้ดีขึ้น

องค์การ อินทรมพรรย (2528: 167) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่ทำหน้าที่
นิเทศการศึกษาว่า เป็นผู้ทำงานร่วมกับครู เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ซึ่งบุคคลที่ทำ
หน้าที่ดังกล่าวแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. ผู้ทำหน้าที่นิเทศภายในโรงเรียน ได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่
ครูหัวหน้าหมวดวิชา
2. ผู้ทำหน้าที่ที่มาจากภายนอกโรงเรียน ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ศึกษานิเทศ
เป็นต้น

พนัส หันนาคินทร์ (2524: 207) ได้กล่าวถึงผู้บริหารโรงเรียนว่า มีหน้าที่
ดูแลให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องจัดวางมาตรการให้ความ
ช่วยเหลือแก่ครูที่มีระดับความสามารถในการสอนต่ำกว่าที่ควร นั่นคือ ผู้บริหารต้องนิเทศการสอน
ของครู ซึ่งการนิเทศการสอนของผู้บริหารต้องไม่เป็นไปในเชิงบังคับ หรือกำหนดแนวทางตายตัว
ให้ครูเดินตาม แต่เป็นไปในลักษณะการร่วมมือทำงานกับครูด้วยการค้นหาศักยภาพของครูแต่ละคน
ให้พบแล้วช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้บรรลุถึงขีดสุดแห่งศักยภาพนั้น

ผู้บริหารโรงเรียน เป็นตัวจักรสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนของ
โรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงมีหน้าที่นิเทศภายในโรงเรียน ซึ่ง พนัส หันนาคินทร์
(2524: 208-209) ได้อธิบายถึงหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้ทำหน้าที่นิเทศไว้ 3
ประการคือ

1. ตรวจสอบความเป็นไปเกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งเรื่องที่จะต้องทำ
การตรวจสอบคือ การตั้งจุดประสงค์การสอนของครู วิธีการสอนและเนื้อหาที่ใช้สอน ลักษณะของ
นักเรียนในแต่ละท้องถิ่น และผลที่ได้จากการสอนที่ครูได้ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน
2. ทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนการสอน ผู้บริหารจะต้องหาทางช่วยเหลือ
ครูในการประเมินผลนักเรียนในทุก ๆ ด้าน และนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงการเรียน
การสอน
3. ทำหน้าที่ช่วยส่งเสริมและปรับปรุง ได้แก่ การปรับปรุงบรรยากาศการเรียน
การสอนให้ดีขึ้น เช่น การปรับปรุงห้องเรียน การจัดหาสื่อการสอนให้ครู แนะนำเทคนิควิธีสอน
ให้แก่ครู เป็นต้น

การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนนั้น ผู้บริหารโรงเรียนที่ทำหน้าที่นิเทศ จำเป็นต้องทราบข้อมูลต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ประกอบการนิเทศ อันได้แก่ ปัญหา ข้อบกพร่อง และ อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่ง องค์การ อินทรมพรรย (2528: 168) ได้เสนอแนะวิธีการหาข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการนิเทศ ดังนี้

1. เข้าเยี่ยมชั้นเรียนและสังเกตการสอน
2. ปรึกษาหารือกับครูเป็นรายบุคคลและเป็นคณะ
3. จัดให้มีการประเมินผลงานด้านวิชาการของโรงเรียน
4. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานวิชาการต่าง ๆ
5. รับฟังข้อคิดเห็นจากบุคคลภายนอก เช่น ศึกษานิเทศก์ ผู้ปกครองนักเรียน

เพื่อให้การดำเนินงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียน ควรได้กำหนดแผนการดำเนินงานให้ชัดเจนโดยปรึกษาหารือกับคณะครูภายในโรงเรียน เพื่อช่วยกันกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติงาน ซึ่ง หน่วยงานศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529: 19) ได้เสนอแนะขั้นตอนการวางแผนการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้อย่างชัดเจน
2. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ
3. จัดลำดับความสำคัญของปัญหา
4. วางแผนการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจมีทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว ตลอดจน

กำหนดทางเลือก

5. กำหนดตัวบุคลากรที่รับผิดชอบในการนิเทศ
6. จัดประชุมครูเพื่อทราบจุดมุ่งหมายและแนวปฏิบัติ ตลอดจนรับแผนให้รัดกุมและเหมาะสม เป็นที่ยอมรับของคณะครูในโรงเรียน
7. ปฏิบัติการตามแผน
8. ติดตามและประเมินผล

หลังจากที่ผู้บริหารได้หาข้อมูลและวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียนแล้ว เทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่ผู้บริหารจะนำมาใช้ในการนิเทศมีความสำคัญมาก โดยผู้บริหารจะต้องเลือกวิธีการที่เหมาะสมในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะการเลือกใช้วิธีการหลาย ๆ อย่าง เข้ามาช่วยก็จะทำให้การนิเทศภายในโรงเรียนประสบผลสำเร็จ สำหรับวิธีการที่ผู้บริหารจะนำไปใช้ในเทศน์ นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (ม.ป.ป.: 266-270) และ องค์การ อินทรมพรรย (2528: 168-169) ได้เสนอแนะวิธีการเฉพาะที่สอดคล้องกันพอสรุปได้ดังนี้

1. การจัดปฐมนิเทศครูใหม่ เพื่อให้ทราบปรัชญา วัตถุประสงค์ วิธีการทำงาน และโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน
2. การจัดให้มีบริการทางด้านการสอน เช่น การแนะนำการใช้ห้องสมุด การผลิต และใช้สื่อการสอน
3. จัดให้ครูที่มีประสบการณ์ด้านการสอนมาสาธิตการสอน
4. การจัดประชุมครู เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาการเรียนการสอน งานโครงการ หรือการเตรียมงานต่าง ๆ การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ
5. การจัดอบรมครูเกี่ยวกับวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ โดยเชิญวิทยากรให้ความรู้ แก่คณะครูในโรงเรียน
6. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เช่น การผลิตสื่อการสอน การจัดทำแผนการสอน
7. การเยี่ยมชมเรียนภายในโรงเรียนและเยี่ยมโรงเรียนอื่น เพื่อสังเกตการสอน
8. การส่งครูเข้ารับการอบรมในระหว่างภาคฤดูร้อน
9. การจัดวารสารทางวิชาการไว้ให้ครูได้ศึกษาค้นคว้า โดยจัดไว้ในที่ที่ครู หยิบอ่านได้สะดวก
10. การร่วมมือกันทางด้านวิชาการกับครูภายในโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน เช่น การแลกเปลี่ยนสื่อการสอนระหว่างกัน
11. การให้คำปรึกษาแนะนำ เป็นรายบุคคลหรือ เป็นกลุ่มย่อยโดยผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรเฉพาะวิชา

สรุปการนิเทศการศึกษาเป็นงานที่สำคัญมาก เพราะ เป็นกิจกรรมที่ช่วยสนับสนุน ส่งเสริม ปรับปรุง และพัฒนาให้การเรียนการสอนภายในโรงเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้ที่ทำหน้าที่นี้ เทศการศึกษาได้ดีที่สุด คือ ผู้บริหารโรงเรียน เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับครูและนักเรียน ทำให้ทราบปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นอย่างดี ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนทุกคนควรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ เทคนิควิธีการการนิเทศการศึกษา เข้าใจวัตถุประสงค์หลักการ เป็นอย่างดี ถ้าผู้บริหารมีสิ่งดังกล่าวข้างต้นแล้ว และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่าง เป็นระบบก็จะทำให้การเรียน การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. การวัดและประเมินผลการศึกษา

ชวาล แพร์ดกุล (2509: 25) ได้กล่าวถึงคุณประโยชน์ของการวัดและ ประเมินผลการศึกษาไว้ว่า มีประโยชน์ช่วยให้ผู้บริหารทราบมาตรฐานความรู้ของนักเรียน ซึ่งจะ ใช้เป็นข้อมูลสำหรับการแก้ไขปรับปรุงงานบริการโรงเรียนและช่วยพัฒนาการเรียนการสอน นอกจากนี้ อนันต์ ศรีโสภกา (2520: 1) มีความเห็นเพิ่มเติมว่า "การวัดผลการศึกษาเป็น เครื่องมืออันหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพของการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพราะผลจากการวัดจะเป็น พื้นฐานในการตัดสินใจของครูและนักการศึกษา เพื่อใช้ปรับปรุงวิธีการสอน การแนะแนว การ ประเมินผลหลักสูตรแบบเรียน การใช้อุปกรณ์ ตลอดจนการจัดระบบบริหารทั่วไปของโรงเรียน นอกจากนี้ยังใช้ช่วยปรับปรุงการเรียนของนักเรียนและการสอนของครูให้ถูกวิธียิ่งขึ้น"

ดังนั้น การวัดและประเมินผลการศึกษาจึงเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ที่จะต้องจัดดำเนินการภายในโรงเรียน โดยถือว่าเป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารต้องเอาใจใส่ ดังที่ พนัส หันนาคินทร์ (2524: 200) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลการศึกษาว่ามีความ จำเป็นต่อการบริหารโรงเรียนดังนี้

1. ทำให้ทราบผลการเรียนของนักเรียนและผลการสอนของครู
2. เป็นประโยชน์สำหรับการเลื่อนชั้นเรียนและการจัดแบ่งนักเรียนตามความ สามารถ
3. เป็นหลักฐานในการรายงานผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบ
4. เป็นประโยชน์สำหรับการให้ประกาศนียบัตร เมื่อจบชั้นการศึกษาและแจ้งผล การเรียนให้โรงเรียนที่นักเรียนจะไปศึกษาต่อทราบ
5. เป็นสถิติอื่น ๆ ในทางการศึกษา

จากความจำเป็นดังกล่าว ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พ.ศ.2524 โดยผู้บริหารจะต้องส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในระเบียบดังกล่าว นอกจากนี้ตัวผู้บริหารเองจะต้องมีบทบาทหน้าที่ด้านการวัดและประเมินผลโดยตรง ซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2525: 185-186) พนัส หันนาคินทร์ (2524: 206) และ แผลมทอง ร่มสนธิ์ (2528: 64-65) ได้เสนอแนะบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในการวัดและประเมินผล สอดคล้องกันพอสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาระเบียบกระทรวงศึกษาธิการที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผล การเรียนการสอน ตลอดจนแนวปฏิบัติต่าง ๆ ให้เข้าใจอย่างละเอียด
2. กำหนดนโยบายโดยทั่วไปเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล คือ
 - 2.1 ประเภทของข้อสอบที่จะใช้ หรือ เครื่องมืออื่น ๆ เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต
 - 2.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการสอนในแต่ละภาคเรียน
 - 2.3 มาตรฐานที่ยึดถือ เป็นเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล
 - 2.4 การกำหนดส่งคะแนนสอบ
 - 2.5 การเตรียมแบบสำหรับรายงานผลการสอบแก่ผู้ปกครอง
3. จัดหาเอกสารหรือคู่มือปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลให้ครูศึกษา
4. จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ใช้ในการวัดและประเมินผล เช่น เครื่องพิมพ์ดีด กระดาษไข กระดาษอัดสำเนา
5. จัดให้มีการประชุมสัมมนา เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนร่วมกันวางแผนปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการสอนของโรงเรียน
6. ดูแลให้ครูปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผล การเรียน ดังนี้
 - 6.1 เกี่ยวกับการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน
 - 6.1.1 ให้มีการตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นของนักเรียนก่อนดำเนินการสอน

6.1.2 ดูแลให้ครูตรวจสอบความรู้ และพฤติกรรมของนักเรียน ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้น

6.1.3 ส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ หลาย ๆ วิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน

6.1.4 ส่งเสริมให้ครูสอนซ่อม เสริมแก่นักเรียนในกรณีที่ไม่ผ่าน จุดประสงค์ที่กำหนด

6.2 เกี่ยวกับการประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนหรือการสอบปลายปี

6.2.1 วางแผนการปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินผลปลายปีในชั้น ป.2, ป.4 และ ป.6

6.2.2 ออกคำสั่งแต่งตั้งกรรมการดำเนินงาน เกี่ยวกับการประเมินผล ได้แก่ กรรมการคุมสอบ กรรมการตรวจข้อสอบ เป็นต้น

6.2.3 ดูแลเรื่องการสร้างข้อสอบและสนับสนุนให้มีการวิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อปรับปรุงให้ได้ข้อสอบที่ดี

6.2.4 สนับสนุนให้มีการวิเคราะห์ผลการเรียนการสอน เพื่อการวางแผนช่วยเหลือนักเรียนและปรับปรุงการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7. รายงานผลการเรียนของนักเรียนให้ผู้ปกครองได้รับทราบ และรายงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

สำหรับการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลนั้น ชลอ มงคลการุณย์ (2530: 147) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาในส่วนของปัญหาการวัดและประเมินผลการศึกษา พบว่า ปัญหาที่โรงเรียนมีมากที่สุดคือโรงเรียนไม่มีการวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อนำมาปรับปรุงและทำคลังข้อสอบ ดังนั้นจึงได้เสนอแนะให้โรงเรียนมีคลังข้อสอบ เพื่อใช้ประโยชน์ในการวัดและ ประเมินผล ซึ่ง สิริพร บุญญานันต์ (2528: 44) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของคลังข้อสอบว่ามี ประโยชน์หลายประการคือ ครูสามารถเลือกใช้ข้อสอบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพและความ ต้องการของโรงเรียนและชั้นเรียน ผู้บริหารสามารถนำไปใช้ประเมินผลเปรียบเทียบผลการเรียน ของนักเรียนระหว่างชั้นต่าง ๆ หรือระหว่างโรงเรียน เพื่อควบคุมมาตรฐานของโรงเรียน นอกจากนี้คลังข้อสอบสามารถใช้วินิจฉัยผลการสอนของครู เพื่อปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น

7. การส่งเสริมกิจกรรม เสริมหลักสูตร

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528: 24-25) ได้เสนอ
แนวบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ดังนี้

1. ริเริ่มในการวางแผน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
2. แบ่งสายงานที่รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม และเป็นผู้ร่วมในการกำหนด

แนวทางในการปฏิบัติงาน

3. พิจารณาจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน
4. ควบคุม ดูแลให้บุคลากรทุกฝ่ายปฏิบัติตามแผนที่วางไว้
5. ดูแลให้บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ทำงานประสานสัมพันธ์กันดี เป็นอย่างดี
6. เสนอรายงานการปฏิบัติงานแก่ผู้เกี่ยวข้อง และบุคคลในชุมชนทราบ
7. ร่วมประเมิน ผลงานกับฝ่ายต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
8. ติดต่อประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
9. สนับสนุนและส่งเสริมให้การทำงาน เป็นไปด้วยดี
10. ให้คำปรึกษา ในการดำเนินงานทุก ๆ ด้าน
11. จัดหาแหล่งความช่วยเหลือ เพื่อนำเงินมาใช้ในการจัดกิจกรรม
12. อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดสรรงบประมาณ การจัดหา

อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

13. ควบคุมดูแล เกี่ยวกับการ เบิกจ่าย เงิน
14. ให้ความสนับสนุนและร่วมมือในด้านต่าง ๆ
15. อนุมัติในการจัดกิจกรรมทุกประเภท ทั้งในและนอกโรงเรียน อีกทั้ง เป็นผู้สั่ง

ยกเลิกการจัดกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้

สำหรับหลักในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ได้ผลดีนั้น พันธ์ หันนาคินทร์
(2524: 226-228) ได้เสนอหลักการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร สำหรับผู้บริหารพอสรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมทุกประเภทจะต้องอยู่ภายใต้ความควบคุมของโรงเรียน
2. กิจกรรมทุกอย่างที่จัดขึ้นจะต้องมีจุดประสงค์ที่จะส่งเสริมความเจริญในแง่

ต่าง ๆ แก่นักเรียน

3. ครูใหญ่จะต้องมีอำนาจสิทธิขาดในอันที่จะอนุมัติหรือไม่อนุมัติกิจกรรมใด ๆ ที่เห็นว่าไม่ก่อให้เกิดความเจริญแก่นักเรียน

4. จำนวน ชนิด และประเภทของกิจกรรมในโรงเรียนจะต้องเป็นไปตาม ส่วนของจำนวนนักเรียน สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน และความพร้อมของโรงเรียน

5. โรงเรียนจะต้องมีวิธีการจำกัดนักเรียนคนหนึ่ง ๆ ไม่ให้เข้าร่วมใน กิจกรรมมากเกินไปเพราะจะทำให้เสียผลการเรียน

6. ควรจัดให้มีการแนะแนวแก่นักเรียน เกี่ยวกับการ เลือก เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้เหมาะสมกับตนเอง

7. โรงเรียนควรหาทางส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้เข้าร่วม ในกิจกรรม ต่าง ๆ ตามความต้องการและความสมัครใจ

8. นักเรียนและครูในโรงเรียนเท่านั้นที่จะได้รับสิทธิให้ เข้าร่วมในกิจกรรม ที่โรงเรียนจัดขึ้น

9. กิจกรรมต่าง ๆ จะต้องจัดขึ้นในโรงเรียน เว้นไว้แต่สภาพของกิจกรรมไม่ เปิดโอกาสให้ทำเช่นนั้น

10. การใช้สถานที่สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องกำหนดวัน เวลา ให้แน่นอน เพื่อจะได้ไม่เกิดการ ใช้สถานที่ซ้อนกันหรือจัดกิจกรรม เหมือนกันซ้อนกัน

11. โรงเรียนมีหน้าที่ที่จะต้องควบคุมดูแลและแนะนำ เกี่ยวกับการ เงินและการ บัญชีของกิจกรรมทุกประเภท

12. เพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ครูใหญ่จะต้อง แต่งตั้งครูที่ปรึกษาทำหน้าที่ควบคุมและแนะนำการจัดการ เรียนการสอนแต่ละกิจกรรม

13. ควรจัดกิจกรรมภายในเวลาเรียน หากมีกิจกรรม จะต้องจัดนอกเวลาเรียน และต้องคำนึงถึงปัญหาต่าง ๆ ให้รอบคอบ

นอกจากนี้ เชื้อ สาริมาน (2513: 112-113) ยังได้เสนอหลักการจัดกิจกรรม เพิ่ม เติมดังนี้

1. กิจกรรมที่จัดขึ้น ควร เป็นไปในทำนองประหยัด อย่าให้นักเรียนต้อง เสีย ค่าใช้จ่ายมากนักและควร เป็นไปในทำนองที่ทำให้บ้านกับ โรงเรียนมีความสัมพันธ์ กันอย่างใกล้ชิด และควรจัดให้ เป็นสื่อสำหรับ เผยแพร่กิจกรรมของโรงเรียน

2. การประเมินผลกิจกรรม ควรจัดให้มีขึ้น เสมอและติดต่อกันไป และควร เป็น การทำงานร่วมกันระหว่างครู ผู้บริหารการศึกษาและนักเรียน เมื่อได้ผลอย่างไรแล้วควรประกาศ ให้ทราบทั่วกัน

8. การส่งเสริมการสอนซ่อม เสริม

วัฒนา ล่วงลือ (2523: จ) ได้ศึกษาการจัดสอนซ่อม เสริมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้บริหารมีความ เห็นว่าควรจัดการให้มีการสอน ซ่อม เสริม เพราะ เป็นสิ่งจำเป็นที่โรงเรียนต้องจัดให้แก่ักเรียนซึ่ง ผลการวิจัยของ ฉวีวรรณ จารุวัฒนพันธ์ (2531: บทคัดย่อ) ก็ได้ยืนยัน เหตุผลความจำเป็นดังกล่าว เพราะได้วิจัย เกี่ยวกับ องค์ประกอบที่มีผลต่อคุณภาพของการ เรียนการสอนภาษาไทยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการ เรียนภาษาไทย ของนักเรียนค่อนข้างต่ำเพราะครูภาษาไทยส่วนใหญ่ไม่จัดสอนซ่อม เสริมให้นักเรียนและไม่มีการ จัดทำแผนซ่อม เสริมวิชาภาษาไทย และสอดคล้องกับผลการวิจัยของคณะศึกษานิเทศก์สำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดใน เขตการศึกษา 6 (2530: 64) ซึ่งวิจัยเกี่ยวกับสาเหตุที่มีผลต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ใน เขตการศึกษา 6 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมี ความเห็นสอดคล้องกันว่า การไม่สอนซ่อม เสริมนักเรียนที่ เรียนอ่อน เป็นสาเหตุที่มีผลต่อ ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนภาษาไทยมากที่สุด ทางแก้ไขมีปัญหาดังกล่าวก็คือ โรงเรียนต้องจัดสอนซ่อม เสริม ให้แก่นักเรียนซึ่ง สายใจ เกตุชาญวิทย์ (2527: ง) ได้วิจัยเพื่อนำเสนอแผนงานการสอนซ่อม เสริมทักษะภาษาไทยไว้คือ ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนควรวางแผนการสอนซ่อม เสริมให้แน่นอน จัดตารางสอนกำหนดครูผู้สอน ทำคู่มือประกอบการสอน สำหรับในชั้นดำเนินการสอนควรสำรวจ ข้อบกพร่องของนักเรียนและแบ่งกลุ่มของนักเรียนตามสภาพปัญหา สอนให้สนุกสนาน มีคะแนน เป็น สิ่งจูงใจในการ เรียน และควรประเมินผลหลัง การเรียนทุกครั้ง ผู้บริหารควรให้ความ สนับสนุน ช่วยเหลือการดำเนินงานของการสอนซ่อม เสริมตลอดเวลา

จรรยา จิยโชค (2531: 14) ได้วิจัยรูปแบบการจัดสอนซ่อม เสริมนักเรียน ใน ระดับประถมศึกษาและได้ เสนอแนะบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการสอนซ่อม เสริม สรุปได้ ดังนี้

1. ควรกำหนดโครงการสอนซ่อม เสริม ในโรงเรียนและให้ถือเป็นแผนปฏิบัติการ ประจำปีที่มีความสำคัญอยู่ในระดับสูง

2. ติดตามตรวจสอบนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนเป็นรายบุคคล และทดสอบนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนเหล่านั้นเป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนแต่ละคน โดยประสานงานกับครูประจำชั้น

3. สนับสนุนด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์สำหรับการสอนซ่อมเสริม

4. เปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษาหาความรู้ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมที่มีคุณภาพ

5. ยกย่องและให้กำลังใจแก่ครูผู้ปฏิบัติการสอนซ่อมเสริมอย่างจริงจัง

ผู้บริหารในฐานะผู้นำทางด้านวิชาการของโรงเรียนควรให้ความสำคัญในเรื่องการสอนซ่อมเสริม ทั้งนี้เพราะการจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริม นอกจากจะช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นแล้วยังช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยส่วนรวมของห้องเรียนให้สูงขึ้นได้อีกด้วย โดยเฉพาะการสอนซ่อมเสริมวิชาภาษาไทยจะสามารถช่วยให้นักเรียนพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของตนในกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ ได้ด้วย เพราะวิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่ใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้นั่นเอง